

ČESKÉ

3/2010

čtvrtletník pro vězeňství a kriminální prevenci

VĚZEŇSTVÍ

Vězeňská zdravotní péče patří k nejlepším

Generální ředitel
Jiří Tregler:
Čeká nás více práce
za méně peněz

str. 2

Vězňové pomáhali
při povodních

str. 8

Příloha:
SARPO1 - komu slouží

str. 41

Generální ředitel VS ČR Jiří Tregler říká	str. 2
Výstava vězeňského umění	str. 4
Věznice Nové Sedlo gratuluje	str. 6
Dárky pro děti v azylovém domě	str. 6
Formule znovu závodily v Rýnovicích	str. 7
Jarní úklid okolí Věznice Oráčov	str. 7
Odsouzené ženy pomáhaly s Dnem dětí	str. 8
Pomoc při povodních	str. 8
Tři čtvrtě století Vazební věznice Ruzyně	str. 9
Vyznamenání zaměstnanci Věznice Všehrdy	str. 10
Pěstitelé z Všehrd	str. 10
Práce i pro odsouzené k doživotí	str. 10
Vězeňská služba ČR znovu na Dnech NATO	str. 11
Vězeňské zdravotnictví patří k těm nejlepším	str. 12
VS ČR podporuje nekouření ve věznicích	str. 13
Zdravotnictví maďarské vězeňské služby	str. 14
Nedostatek lékařů je i v Polsku	str. 15
Zájem o práci vězeňských lékařů je srovnatelný s civilními místy	str. 15
Děti, neberte drogy	str. 16
Tři „Z“ podruhé	str. 17
Spolupráce věznice se sdružením Semiramis	str. 17
Odsouzení u sociálního kurátora	str. 17
Vězňové z Drahonice pomáhají motoristům	str. 18
Novinka v expozici sokolovského zámku	str. 19
Jaký byl školní rok ve Věznici Všehrdy	str. 20
Různé metody léčby závislostí	str. 20
Perspektivy další spolupráce s IKSP	str. 21
I tak může skončit jedna jízda autem	str. 22
Jak najít práci po propuštění z vězení	str. 23
Zaměstnávání vězňů před šedesáti lety a dnes	str. 24
Neziskovky pomáhají v návratu do života	str. 25
Motivace vězňů získat práci v Anglii a Walesu	str. 26
Mistrovství ČR psů obranářů SKS TART 2010	str. 27
Mezinárodní seminář bojových umění Kalisz	str. 28
Kurz ruské sebeobrany Systema	str. 29
Metodika střelecko-taktické přípravy	str. 30
Verbální a fyzické řešení konfliktů	str. 31
Výkon vazby Banská Bystrica	str. 32
Bohoslužba s biskupem F. Radkovským	str. 34
Respekt k profesi toho druhého	str. 35
Všehrdská olympiáda 2010	str. 36
Zaměstnanci proti odsouzeným	str. 36
Mistr republiky slouží ve Všehrdách	str. 37
V českobudějovické věznici mají mistra v benchpresu	str. 38
Zrcadlo jako nástroj teroru i vykoupení	str. 39
Příloha - Analýza dat z pilotního projektu SARPO 1	str. 41

Vězeňská služba ČR znovu
na Dnech NATO str. 11

Mistrovství ČR psů obranářů.. str. 27

Mistr republiky slouží
ve Všehrdách str.37

ČESKÉ VĚZENSTVÍ č. 3/2010. Časopis vychází čtyřikrát ročně.

Vydavatel: Vězeňská služba České republiky, Soudní 1672/1a, 140 67 Praha 4, IČ 00212423

Editor: Robert Káčer, Robert Blanda

Grafická úprava: Karel Neuvirt

Foto: Vězeňská služba České republiky, archiv redakce

Adresa redakce: Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky, poštovní příhrádka 3, PSČ 140 67 Praha 4

<http://www.vscr.cz>; redakce-cv@grvs.justice.cz

telefon 244 024 111 (ústředna), 244 024 412, 244 024 415, fax: 241 409 072

Distribuce časopisu, objednávky a předplatné:

Martina Redlichová, tel.: 244 024 407, fax: 244 024 403, e-mail: mredlichova@grvs.justice.cz

Výroba: tiskárna Vazební věznice Praha – Pankrác

Publikování údajů a článků z Českého vězeňství není dovoleno bez souhlasu redakce.

© Vězeňská služba České republiky, Praha 2010, Registrační značka MK ČR 6334, ISSN 1213-9297.

Milé čtenářky, milí čtenáři,

je to několik týdnů, kdy jsem se v institutu vzdělávání zúčastnil slavnostního vyřazení nových příslušníků vězeňské služby. Viděl jsem před sebou téměř stovku čerstvých strážmistrů, které jsem měl také příležitost oslovit. Ve svém vystoupení jsem se zamyslel nad dětskými sny o budoucích povoláních.

Snad každý z nás v dětství někdy snil o tom, že jednou bude lékařem, pilotem či kosmonautem. Nevybavuji si však, že bych někdy potkal dítě, které sní o tom, že jednou bude zaměstnancem vězeňské služby. Upřímně řečeno bych asi pochyboval o duševním zdraví takového dítěte. Navzdory absenci dětských snů o uplatnění coby pracovníků vězeňství disponuje dnes vězeňská služba téměř jedenácti tisíci zaměstnanci.

Co vede člověka k tomu, že svůj profesní život spojí alespoň na čas s vězeňskou službou? Ve svých rozhovorech s kolegy jsem se setkal s širokou paletou motivů. Jsou lidé, kteří v práci s vězňnými osobami vidí přímo poslání, někteří preferují relativní jistotu spojenou se zaměstnáním ve státní správě, pro mnohé specialisty je práce s pachateli trestných činů profesně zajímavá a někteří se zase netají tím, že hlavní roli v jejich rozhodování hrála finanční stránka. Ať už byly naše důvody vstupu k vězeňské službě jakékoliv, existuje něco, co nás spojuje – naplnění úkolů uložených vězeňské službě právními předpisy. V tomto pohledu představuje vězeňství důležitou službu společnosti, byť společnost její význam velmi často nedoceňuje. Není mnoho povolání, která by se těšila tak nízké prestiži. Lze se nad takovou nespravedlností rozčilovat anebo ji přijmout jako atribut náročné profese, pro kterou jsme se rozhodli. Na rozdíl od většiny bezpečnostních sborů zůstává činnost příslušníků a zaměstnanců vězeňské služby skryta očím veřejnosti vinou zdi našich věznic. Jsem rád za každou příležitost, kdy běžní lidé mohou nahlédnout pod pokličku tohoto tak trochu uzavřeného světa. Takovou možností mohou být ukázky činnosti příslušníků na Dnech NATO, přednášky a exkurze pro studenty nebo také pozvání na vězeňské bohoslužby. Chtěl bych z tohoto místa poděkovat všem, kdo pomáhají bořit stereotypy a mýty o zaměstnancích i vězňnách.

Nedávno prohlásil nový generální ředitel vězeňské služby Jiří Tregler, že máme v tuto chvíli jedinou jistotu: čeká nás více práce v těžších podmínkách za méně peněz. Všem, kdo se rozhodli navzdory svým dětským snům i za těchto podmínek zůstat vězeňství věrni, děkuji.

Vrchní rada
plk. PhDr. Bc. Martin Kocanda,
ředitel kanceláře generálního ředitele

Generální ředitel VS ČR Jiří Tregler říká:

Čeká nás více práce v horších podmínkách a za méně peněz

Robert Blanda
Markéta Prunerová

Jste ve funkci třetí měsíc, jak tato doba naplnila vaše představy o nové funkci?

Nová pozice a něco málo víc než dva měsíce v ní mi přinesly spoustu nových informací, kontaktů, zážitků i starostí. Jakkoli jsem zaměstnán ve vězeňské službě už téměř 24 roků, tak zjišťuji, že o pozici generálního ředitele, o jeho práci, jsem neměl prakticky většího tušení. Je to pro mne hodně nové, nicméně je to práce zajímavá a nelituji toho, že jsem se o ni ucházel. Samozřejmě mé působení v nové funkci je zásadně limitováno požadavky na strukturální změny ve vězeňské službě a jsou zde i velmi tvrdé požadavky na snižování rozpočtu. Omezuje to moje představy, jak vězeňskou službu řídit, čím se zabývat na prvním místě a čím až třeba na místě druhém. Na mimořádné celorepublikové poradě ředitelů organizačních jednotek v měsíci srpnu jsem mj. uvedl, že nás všechny čeká více práce v horších podmínkách a za méně peněz. Další dny tento předpoklad potvrzují, nicméně nezbývá než se s touto realitou vypořádat. Vězeňská služba ČR je nedílnou součástí společnosti, a to nejen když se rozdává...

Co jste zatím stihl uskutečnit?

V první fázi, s účinností od 1. září, došlo k redukci počtu pracovních míst na generálním ředitelství a byly realizovány některé organizační změny, směřující k transparentnímu způsobu řízení a zefektivnění činnosti VS ČR. To ovšem byl pouze první krok. V další fázi jsou vedena jednání o zásadním snížení počtu zaměstnanců generálního ředitelství, řádově o několik desítek. Tato představa pana ministra velmi úzce souvisí s kapacitními možnostmi ministerstva spravedlnosti, kdy ministr zpočátku předpokládal, že některé z činností generálního ředitelství bude možné převést přímo na ministerstvo spravedlnosti. V současné době ovšem ministerstvo zřejmě není kapacitně

Generální ředitel VS ČR Jiří Tregler

připraveno na převzetí jakýchkoli činností z GR VS ČR, ať už mám na mysli zadávání veřejných zakázek, informatiku, investice, případně cokoliv dalšího. Současně jsou analyzovány další činnosti generálního ředitelství, které by bylo efektivní přenést do kompetence ředitelů organizačních jednotek VS ČR.

Jak vypadá vaše osobní komunikace s ministrem, máte nějaké pravidelné konzultace? A co direktivy?

Komunikace s ministrem byla v uplynulých dvou měsících samozřejmě poznamenána tím, že se formovalo nové vedení resortu, a nyní, s pří-

chodem října, by v něm měly nastat ještě další změny. Pro nás je podstatné, že by pan ministr měl mít nového náměstka pro vězeňství. Pochopitelně i ministr cítí, že naše komunikace byla v uplynulých dvou měsících spíše nárazová, že neměla pravidelný rytmus, což je pro systematickou práci nezbytné. Otevřená a intenzivní komunikace mezi generálním ředitelstvím a vedením resortu je přitom nezbytným základem spolehlivého fungování VS ČR. To si obě strany uvědomují.

Pan ministr Pospíšil je sám velice komunikativní a otevřený člověk, takže v komunikaci s ním žádný problém nevidím. Co se týče direktivních opatření ze strany ministerstva vůči vězeňské službě, tady je potřeba si uvědomit, že ministerstvo je naším řídicím orgánem a že se do budoucna prostě nevyhne tomu, že nám budou ukládány četné úkoly. Nejvíce ze všeho se to dá očekávat v oblasti rozpočtové; vězeňská služba bude sice hájit svoje potřeby a bude prosazovat rozpočet v takové podobě, kterou shledáváme jako nezbytnou, ale definitivní slovo bude mít pochopitelně ministerstvo jakožto správce kapitoly.

V čem chcete navázat na metody svého předchůdce a v čem se budete spíš lišit?

Noví vedoucí představitelé organizací a firem obvykle říkají, že se pokusí navázat na to dobré, co jejich předchůdci vytvořili, a že se dále pokusí dosáhnout ještě většího zlepšení či zefektivnění činnosti. A já samozřejmě v tuto chvíli nemohu říci nic jiného, koneckonců to tak i objektivně cítím. Vězeňská služba není výrobní podnik nebo firma a nedá se reálně předpokládat, že by zde mohl někdo objevit novou Ameriku. Pracujeme tu s vězni, máme k nim zákonem uložené povinnosti a na druhou stranu máme k dispozici zákonné prostředky ke splnění těchto úkolů. O tom je vlastně celá činnost vězeňské služby a nemyslím si, že by mohlo v tomto smyslu dojít k nějakým zásadním změnám. Vězeňská služba funguje dlouhodobě solidně, přičemž se pochopitelně objevují nějaké dílčí problémy či problematické oblasti. A právě systém a jeho smysluplné změny jsou především předmětem současných analýz a postupně realizovaných opatření, směřujících k efektivnějšímu fungování celé organizace. Zvláštní pozornost je přitom věnována zadávání veřejných zakázek a jejich realizaci, dokončení vězeňského informačního systému, snížení administrativy a množství vnitřních předpisů s cílem vytvořit zaměstnancům příznivější podmínky pro plnění našeho hlavního společného úkolu – tedy zajištění bezpečnosti a zákonného zacházení s věznými osobami.

Jak by měli ředitelé věznic motivovat za této ekonomické situace zaměstnance, aby z vězeňské služby neodcházel?

To je velmi těžká a ošidná otázka. Jistěže ředitelé organizačních jednotek, ale i ostatní vedoucí pracovníci a velitelé mají v současných ekonomických podmínkách ztíženou pozici. Nicméně nevidím cestu jinak než v důsledné profesionalizaci vězeňské služby, jinak řečeno: cítím, že je potřeba se více obklopovat lidmi, kteří mají profesní zájem na prvním místě a nepředřazují před tento zájem požitky ekonomické. Současně si nemyslím, že je třeba obávat se většího odlivu zaměstnanců vězeňské služby v souvislosti s připravovanými restrikcemi ve mzdové oblasti. Situace na trhu práce se komplikuje, a kdo se z vězeňské služby rozhodne odejít, ten to určitě nebude mít jinde v občanském životě jednodušší. V nadcházejícím období bude tedy především na ředitelích věznic a vazebních věznic a na dalších vedoucích pracovnících, aby dokázali nastavit pracovní podmínky zaměstnanců o něco zajímavější než doposud. Je

třeba znovu a znovu se zamyslet nad způsobem řízení, nad přístupem k zaměstnancům, nad pracovním klimatem a prostředím.

Je reálné, aby se mzdy ve vězeňské službě přiblížily úrovni v jiných ozbrojených sborech?

Poněkud smutnou skutečností po řadu let zůstává, že příslušníci VS jsou v porovnání s příslušníky ostatních bezpečnostních sborů v průměru hůře odměňováni. Bohužel před lety, když byl připravován a následně schvalován tzv. katalog činností, se vězeňská služba dostatečně neprosadila. Proč se tak stalo a kdo to způsobil, to bych nechtěl v tuto chvíli hodnotit, nemám pro to dostatek informací. Pochopitelně to je stav, se kterým se nemohu spokojit. Obávám se však, že současná ekonomická situace nedovolí dosáhnout v této oblasti změn ve prospěch našich zaměstnanců. Rozhodně se o to ale pokusím. Možná je to příliš optimistické, ale očekávám, že rok 2011 bude kritický a že někdy od roku 2012, 2013 by se ekonomická situace mohla vyvíjet k lepšímu a snad se povede lépe i Vězeňské službě ČR.

Výstava vězeňského umění

Monika Králová

Když jsme se před pěti lety poprvé zúčastnili výstavy vězeňského umění v polském městě Sztum, netušili jsme, jaký bude ze strany polských kolegů o umění českých vězňů zájem a kolik našich věznic bude schopno se pochlubit svou prací s vězněnými. Ještě v roce 2007 jsme vezli jen keramiku a obrazy devíti vězňů z Rýnovic. I tak se nám podařilo v mezinárodní konkurenci prosadit. Získali jsme zvláštní cenu za vysokou uměleckou úroveň prací.

Zase mě volají z brány. Nově přijatý příslušník překotně vysvětluje do telefonu: „Máme tu pro vás nějakou zásilku. Přivezli to řidiči ze Všehrd, jsou to dvě obrovské krabice, co s tím mám dělat?“ No a je to tady, chytám se za hlavu, jak to tam jen všechno dopravíme? Postupně tedy zaplňuji krabicemi malý prostor své kanceláře a těším se, až je kolegové do Polska odvezou. Nakonec do auta naskládáme výrobky ze 17 věznic od více jak 60 odsouzených a kolegové je odvázejí první květnový víkend do Sztumského centra kultury. V násled-

ujícím týdnu se v polských médiích objevuje informace, že se výstavy překvapivě zúčastní více jak polovina věznic z ČR. Na slavnostní zahájení výstavy vyrážíme ve čtvrtek 24. července. Cesta je dlouhá a s polským kolegou Andrzejem se vítáme až v pozdních večerních hodinách. Ubytuje nás v dívčím internátu místní školy, nastíní program dalšího dne a my po dlouhé cestě brzy usínáme. Ráno nás čeká prohlídka Věznice Sztum, která mi trochu připomíná naše plzeňské Bory.

Vězeňská televize

Budova vězeňského komplexu byla dobudována již v roce 1914. Ubytovací pavilon je situován do kříže se zde umístěným velkým množstvím cel pro jednoho odsouzeného podle vzoru amerického celového systému. Kapacita věznice je stanovena na 1050 ubytovacích míst. I polští kolegové se ale potýkají s přeplněností. Všude je čisto a pořádek. Ve věznici fungují čtyři oddíly odsouzených, přičemž každý čítá několik set odsouzených. Kromě toho jsou zde i další vyčleněné oddíly: oddělení pro výkon vazby, oddělení pro odsouzené, kteří představují vážnou hrozbu pro společnost nebo ohrožují bezpečnost zařízení (obdoba našeho OZSTZ), oddíl věznice typu polootevřená (obdoba naší věznice s dohledem) a oddělení pro odsouzené s duševními poruchami a mentálně postižené.

Zajímavostí je to, že kromě velké sportovní tělocvičny, která slouží i jako kinosál, kaple či knihovny s více jak 30 000 knihami má věznice vlastní centrum pro rozhlasové a televizní vysílání. Ve věznici se provádějí, mimo jiné, programy prevence a vzdělávání na téma alkoholu a drog. Od roku 1956 zabezpečuje vzdělávání odsouzených Centrum pro celoživotní vzdělávání. Počet posluchačů je již několik let více než 230. Ve věznici je zaměstnáno 275 příslušníků a 36 civilních zaměstnanců.

Po prohlídce nás vítá ředitel věznice Andrzej Górka. V místnosti, kde jsme

v loňském roce slavnostně podpisem obnovili vzájemnou dohodu o spolupráci, se setkáváme s dalšími organizátory výstavy. Uvědomuji si, jak je nám polština blízká, a mám radost, že si všichni vzájemně rozumíme. Do zahájení výstavy zbývá ještě několik hodin, a tak nás polští kolegové berou na prohlídku města Gdaňsk. Budovy historického centra působí starobylým dojmem, ani není poznat, že většina z nich byla postavena po válce, kdy bylo centrum celého Gdaňsku zničeno. Vracíme se zpět do Sztumu a vyrážíme do místního zámku. Kolegové z polské věznice jeví známky nervozity. Do centra kultury právě zavítal zástupce ministra spravedlnosti Stanisław Chmielewski a generální ředitel Vězeňské služby Polské republiky Kajetan Dubiel. V místnosti sztumského zámku nás upoutá hlouček polských odsouzených v typických zelených oblecích. Šum utichá. Sedmý ročník mezinárodní výstavy a 19. ročník polské výstavy vězeňského umění zahajuje ředitel Sztumského centra kultury. Kromě úvodních projevů moderátorka předčítá dopis od tehdejšího generálního ředitele VS ČR Ludka Kuly. Všichni se zájmem naslouchají a generální ředitel polské vězeňské služby reaguje krátkým poděkováním za vysokou účast České republiky. Zástupce ministra pak předává ocenění pro sedm zúčastněných českých věznic Heřmanice, Opava, Ostrava, Všehrady, Světlá nad

Sázavou, Praha- Ruzyně, a Hradec Králové. Zvláštní cenu za největší uměleckou úroveň vystavovaných děl získává Věznice Opava. Ale ani my nezůstáváme v koutě, a tak náš vedoucí vězeňské a justiční strážce Pavel Zange vystupuje s projevem za celou českou delegaci. Hovoří plynule polsky o významu vzájemné spolupráce i celé akce. A přichází vrchol oficiální části zahájení výstavy. První zástupce ředitele Věznice Rýnovice

Jiří Řehoř předává v zastoupení GR VS ČR plaketu VS ČR II. stupně čtyřem hlavním organizátorům výstavy. Výstava může začít. Všichni s respektem vstupují do síně s nainstalovanými výrobky od více než dvou stovek vězněných osob z Polska, Litvy, Německa, Slovenska a České republiky. V té chvíli chápou, proč je tato výstava považována za vrcholné setkání pracovníků vězeňských služeb Evropy a je hodnocena odbornou veřejností jako prestižní propagace práce odsouzených. Procházím místnostmi, fotím jednotlivé práce, pozoruji ostatní. Když vidím, jak si návštěvníci výstavy naše výrobky prohlížejí se zájmem a obdivem, přeji si vryt do paměti ten výjimečný zážitek z ocenění naší práce s vězni. V tuto chvíli si vážím všech kolegů ve věznicích, pod jejichž vedením odsouzení díla tvoří. Při této práci přeci nejde jen o finální dílo, ale především o to, že díky osvojování výtvarných technik a tvůrčímu soustředění dochází k pozitivnímu rozvoji osobnosti. A o to přeci jde!

Výtvarné techniky, které vězni využívají, jsou velmi různorodé. Obsahem bývá nejen kresba, malba, ale i práce s keramikou, dřevem, textilem, výroba loutek a modelů. Je zajímavé, že tvoření z keramiky, chleba či papíru se vězni tolik nebojí. Možná proto, že tady se dovednosti nepovažují od začátku za tak samozřejmé jako u malování či kreslení. Pamatuji si vězně, který z keramiky vymodeloval housle. Byly naprosto dokonalé. Sám byl překvapen, jak se dílo zdařilo, přesto, že nikdy s keramikou nepracoval. Výstava na zámku Sztum potrvá do konce září a výrobky si bude mít možnost prohlédnout nejen odborná veřejnost, ale i turisté a občané města Sztum. Podle polských kolegů je zájem velký a všichni společně doufáme v to, že bude naše vzájemná spolupráce i nadále pokračovat.

Věznice Nové Sedlo gratuluje!

Významné životní jubileum, devadesáté narozeniny, oslavil 10. července Jaroslav Kočí ze Žatce, bývalý zaměstnanec Věznice Nové Sedlo. Jaroslav Kočí je nejstarším z bývalých zaměstnanců věznice. Mezi gratulanty nechyběli zástupci věznice, kteří přišli jubilatovi popřát. Ten se i přes svůj věk rád účastní pravidelných setkání seniorů, která věznice každým rokem organizuje. Zde si spolu s ostatními rád zavzpomíná na staré časy.

Jaroslav Kočí nastoupil do služebního poměru v roce 1953 a jako strážný prošel Věznici Žatec a Věznici Most. Protože věznice patřily do působnosti ministerstva vnitra, přestoupil pan Kočí v roce 1955 na Obvodní oddělení SNB v Žatci. Zde sloužil jako hlídkový příslušník a poté jako vyšetřovací technik až do roku 1971. Od téhož roku začal pracovat jako pří-

služník SNV ve Věznici Nové Sedlo. Zde pracoval jako starší referent týlové skupiny. V roce 1976 byl Jaroslav Kočí uvolněn ze služebního poměru a odešel do důchodu. Do věznice

v Novém Sedle nastoupil Kočí zrovna v době, kdy probíhala přestavba věznice, a právě on patří mezi ty, kteří se nemalou mírou zasloužili o její rozvoj a výstavbu. frh

Dárky pro děti v azylovém domě

Hračky, polštářky a pletené dětské oblečení, které vytvořily odsouzené ženy z opavské věznice, našly své uplatnění. Zástupce ředitele Jiří Vícha je předal vedení Azylového domu pro matky s dětmi v Opavě v Rybářské ulici. Zrekonstruovaný dům nabízí útočiště pro matky a jejich děti, které se ocitly ve složité životní situaci. Kapacita pro 13 maminek a 26 dětí od až do 17 let věku je naplněna. Každá rodina má k dispozici jeden pokoj s kuchyňským koutem a společné prostory domu – zahradu, prádelnu, terasu a společenskou místnost. Dárky podle slov sociální pracovnice azylového domu udělají maminkám i dětem radost, protože všechny rodiny mají existenční problémy. Odsouzené ženy, které mají k ručním pracím vztah, tak mají motivaci pro další činnost a snad také dobrý pocit, že mohly trochu pomoci lidem v nouzi.

das

Již druhým rokem měli studenti Školského vzdělávacího střediska Věznice Rýnovice možnost se neoficiálně zapojit do celosvětového projektu Formule 1 ve školách. Do složitého úkolu se pustilo 16 odsouzených, převážně studentů druhého a třetího ročníku studijního oboru obráběč kovů. Jejich úkolem bylo navrhnout, zkonstruovat, otestovat a vyrobit vlastní model formule, který je poháněn kyslíčnickem uhlíčitým a závodit s ním. K tomuto účelu byla dne 24.8.2010 v prostorách výrobních hal postavena 25 metrů dlouhá dráha, na které odsouzení zjistili funkčnost a rychlost svého modelu. Součástí soutěže byla i příprava ústní prezentace realizované práce, doplněná o prezentaci konstrukční dokumentace. Přípravou strávili odsouzení stovky hodin a díky tomu se naučili používat CAD soft-

Formule znovu závodily v Rýnovicích

ware, pomocí kterého tvořili design modelu, virtuální větrný tunel, který je určen pro analýzu chování modelu za jízdy, CAM software, s nímž generovali data, a CNC frézku, která na základě dat vyrobila závodní model z balzy. Jedná se o softwary používané i v běžném automobilovém, leteckém nebo strojírenském průmyslu a jistě zvyšují odsouzeným možnost uplatnit se po výstupu z výkonu trestu na trhu práce. Komisi, která rozhodovala o vítězi, tvořili zástupci firmy 3E Praha Engineering a.s., společnost BPA sport marketing a.s. a zaměstnanci Školského vzdělávacího střediska Věznice Valdice. Kromě nejrychlejšího modelu byl vyhlášen také vítěz v kategoriích nejlepší ústní prezentace a nejlepší konstrukce modelu. Sami organizátoři projektu zhodnotili, že výkony odsouzených jsou naprosto srovnatelné se žáky běžných středních škol, a přehlednou prezentaci vítěze si odvezli jako vzorovou pro účastníky dalších ročníků.

mon

Jarní úklid okolí Věznice Oráčov

Před koncem měsíce dubna se v okolí Věznice Oráčov uskutečnil jarní úklid. Tato akce se konala v rámci vycházky s programem zacházení a zúčastnilo se jí 12 vybraných odsouzených za účasti zaměstnanců věznice. Úklid se týkal zejména parkoviště věznice, příjezdové komunikace, okolí výrobní zóny a silnic vedoucích od věznice do obcí Oráčov a Zderaz v celkové délce asi pěti kilometrů. Všechny tyto úklidové práce vykonávali odsouzení ručně, pouze za použití rukavic, lopat a košťat. Oblečení byli v reflexních kombinézách oranžové barvy. Odpadků bylo mnoho, nejčastěji se odklízely skleněné lahve, PET lahve, obaly od sušenek, papírové kapesníčky a podobně. Nalezený odpad byl ihned řádně ekologicky tříděn. Celkově tak odsouzení posbírali a ekologicky roztřídili 12 velkých pytlů odpadků.

Účastníci této vycházky touto svojí činností nejenom přispěli k zlepšení estetického vzhledu okolí věznice, ale také nepatrně přispěli k ochraně naší přírody jako takové. Ze strany samotných odsouzených přinesla tato akce pouze kladné ohlasy. To bylo jistě způsobeno i tím, že někteří z nich podobnou vycházku, z důvodu svého pobytu za mřížemi, neabsolvovali již několik let.

peg

Jezdecký klub v Hradci nad Moravicí uspořádal počátkem června tradiční akci Den dětí. Na přípravě této akce se již podruhé podílela i opavská věznice. Vybrané odsouzené ženy pekly v průběhu měsíce května drobné cukroví, které balily do malých dárkových balíčků, vyráběly drobná keramická zvířátka, papírové záložky a látkové panenky, všechno jako odměnu pro děti, které soutěžily v různých disciplínách.

Odsouzené ženy pomáhaly s Dnem dětí

Hana Válečková

Na samotnou akci byl udělen šesti ženám volný pohyb v doprovodu zaměstnance. Jejich úkolem bylo vypomáhat na jednotlivých stanovištích, vysvětlovat dětem, jaký je jejich úkol, a rozdávat za splnění úkolů odměny. Po měsících dešťů se počasí konečně umoudřilo a množství návštěvníků předčilo veškerá očekávání. Celá akce se vydařila a pro odsouzené ženy bylo velmi důležité vědět, že jejich práce má smysl.

Pomoc při povodni, aneb velká voda

Ods. Jiří Ron

Ani nám zde, za zdí obehnanou ostatním drátem, není lhostejný osud lidí bojujících s velkou vodou. Vždyť jsou mezi námi i ti, kteří žijí ve svém civilním životě právě v postižených oblastech! Zabývali jsme se proto myšlenkou, jak lidem postiženým záplavami pomoci. Už jen při záběrech z televizního zpravodajství se nám tajil dech. Jaká musela být skutečnost!

Proto jsme se rozhodli uspořádat finanční sbírku. Z kapesného jsme vybrali téměř tři tisíce korun, což na naše poměry není zrovna málo. Vždyť i my, vězni, máme srdce na pravém místě a osud lidí v zatopených oblastech nám není lhostejný!

Chtěli bychom poděkovat vedení věznice Oráčov za to, že nám umožnilo zaslat vybrané peníze do postižených oblastí, a především pak naší vychovatelce za pomoc při vyřizování formalit. Můj dík patří také Petru Osvaldovi za to, že uvedl celý nápad do pohybu a že nezůstalo jen u myšlenek. Dík samozřejmě patří i všem, kteří do naší sbírky přispěli. Všechny vybrané peníze putovaly na konto humanitární dobročinné společnosti ADRA o.s., která se zabývá pomocí v zaplavených oblastech.

Pomoc obětem povodní i z Plzně

Letošní srpnové ničivé povodně ne nechaly v klidu ani odsouzené z Věznice Plzeň.

Z vlastní iniciativy se rozhodli uspořádat sbírky na pomoc obětem záplav. Vedení věznice zareagovalo příznivě a ve spolupráci s ekonomickým oddělením pomohlo akci realizovat. Odsouzení přispívali do sbírky podle svých možností a výslednou částku zaslali složenkou na vybraná konta, která jsou určena na pomoc postiženým oblastem.

jab

Osud postižených velkou vodou není lhostejný ani některým odsouzeným z kynšperské věznice. Rozhodli se, že zašlou na jedno z povodňových kont finanční příspěvek. Vybrali si konto Diecézní charity ostravské-opavské, o kterém se dověděli

Odsouzení přispěli na oběti povodní

z televizního vysílání. Obrátili se proto na vedení věznice se žádostí o převod peněz ze svého kapesného na sbírkové konto. Současně mezi uspořádali kampaň, aby přesvědčili další dárce. Na nástěnce oddílu, odkud myšlenka vzešla, je seznam odsouzených, kteří se k pomoci již připojili. Odsouzeným, kteří mají možnost pracovat, zůstane z pracovní odměny po odečtení všech pohledávek asi sto až sto padesát korun. Právě tolik mohou přispět na pomoc obětem záplav. Je to částka samozřejmě spíše symbolická, ale i tak může pomoci tam, kde je zrovna třeba. Ve věznici nyní vykonává trest více než 800 odsouzených, ne každý se ale pochopitelně sbírky zúčastní.

pab

Tři čtvrtě století Vazební věznice

RUZYNĚ

Prvního července před 75 lety zahájila v prostorách bývalého cukrovaru v Ruzyni svou činnost Zemská donucovací pracovna. Na tento den tedy připadá výročí založení vazební věznice. Při této slavnostní příležitosti se ve Vazební věznici Praha – Ruzyně konalo slavnostní shromáždění, kterého se zúčastnili kromě vedení vazební věznice a jejích zaměstnanců také pozvaní hosté z generálního ředitelství VS ČR. Pozvání přijala vrchní ředitelka kabinetu Radomíra Dlouhá, vrchní ředitel pro penologii Milan Hospodka a nynější generální ředitel Jiří Tregler. Na slavnostním shromáždění byly zasloužilým zaměstnancům předány medaile Vězeňské služby ČR za věrnou službu III. stupně, které jim udělil bývalý generální ředitel Vězeňské služby ČR. Ten při této příležitosti předal řediteli věznice Ivanu Horákovi plaketu VS ČR II. stupně. Skromné prostory ruzyňské tělocvičny se díky práci odsouzených mužů proměnily ve slavnostní a reprezentativní sál, který dobře posloužil účelům slavnostního shromáždění.

pab

Vyznamenání zaměstnanci

Věznice Všehrdy

Bývalý generální ředitel Vězeňské služby České republiky Luděk Kula udělil v červnu několika zaměstnancům Věznice Všehrdy medaili Za věrnou službu. Z rukou ředitele věznice toto ocenění přijal speciální pedagog oddělení výkonu trestu Stanislav Hlaváček, který je ve vězeňství zaměstnán od roku 1986, inspektor dozorčí služby Zdeněk Valta, který pracuje u vězeňské služby od května 1994, a dozorce u mladistvých odsouzených Jiří Buňata. Ve věznici slouží od roku 1996.

brv

Pěstitelé ze Všehrd

Pěknými výpěstky se mohou pochlubit dospělí odsouzení 1. ubytovny Věznice Všehrdy. Příroda se jim za stálou péči, kterou věnovali svěřenému pozemku v rámci programů zacházení, hezky odměnila. Do současné doby se podařilo vypěstovat malé melounky, kedlubny, cukety a dýně. Všechny plody mohou zpracovat v programu samoobslužných aktivit, kdy si odsouzení sami připravují méně náročné pokrmy.

brv

Práce i pro odsouzené k doživotnímu trestu

Odsouzení na doživotí budou ve věznici Mírov pracovat. Tuto možnost jim zajistí společný projekt Olomouckého kraje, celní správy, červeného kříže a vězeňské služby. U zrodu projektu HUMANITA stál hejtman Olomouckého kraje Martin Tesařík. Právě z jeho rukou převzal ředitel Věznice Mírov Vladimír Lang dne 5. října 2010 v Olomouci pětici šicích strojů. Na nich budou doživotně odsouzení vězni upravovat a přeshívat falzifikáty značkového oblečení zabaveného pracovníky celní správy. Zajistí se tak zásoba ošacení pro případ krizových situací, například povodní. S takto upravenými oděvy bude disponovat Český červený kříž. „Máme již několik tisíc oděvů, které jsou připraveny v krajském humanitárním skladu pro použití při mimořádných událostech,“ uvedl předseda

místní skupiny ČČK Roman Váňa, který byl rovněž přítomen předávání šicích strojů zástupcům věznice. O práci již projevil zájem šest ze sedmi doživotních vězňů. Pracovat budou na celách v rámci pracovní terapie, bez mzdy. Zaškolení vězňů i jednoho ze zaměstnanců, který bude dohlížet na kvalitu odváděné práce, zajistí pracovníci Českého červeného kříže.

Současné procento zaměstnanosti se ve věznici pohybuje kolem 63%. Nutno podotknout, že ve věznici se zvýšenou ostrahou se práce pro odsouzené zajišťuje velmi špatně. Dvojnásob to platí při zajišťování jakékoliv práce pro doživotní vězně, neboť zde hrají roli zejména bezpečnostní kritéria. Z těchto důvodů přijalo vedení věznice účast na tomto ojedinělém projektu bez velkého rozmýšlení.

Kromě úpravy oděvů by mohli odsouzení vyrábět i látkové hračky pro děti, s nimiž se při svých zásazích setkávají hasiči či policisté. Podle Romana Váni tyto hračky pomáhají ke zklidnění dětí na místě zásahu.

pet

Vězeňská služba ČR znovu na Dnech NATO

Vězeňská služba ČR se i letos aktivně zapojila do prezentace ozbrojených složek v rámci Dnů NATO. Letiště v Ostravě Mošnově navštívilo v polovině září téměř 200 000 lidí. Dynamická ukázka, kterou předvedli příslušníci Vězeňské služby ČR, byla rozdělena do tří fází a diváci tak měli možnost v několika minutách zhlédnout zásah hned tří zášahových týmů.

Markéta Prunerová

Návštěvníci Dnů NATO letos mohli vidět zásah jednotky Vězeňské služby ČR při ozbrojeném přepadení eskorty se zájmovou osobou. Neznámí ozbrojení útočníci zastavili kolonu střelbou a osobním vozidlem tak, aby kolona nemohla pokračovat v jízdě. Příslušníci vězeňské služby střelbu opětovali, pachatele zneškodnili, následovalo ale další napadení, tentokrát přímo vozidla, které převáželo chráněnou osobu. I v tomto případě byl pachatel zneškodněn a zajištěn, gang útočníků ale podnikl třetí atak na kolonu, tentokrát ze zadu. Zadní zášahové vozidlo vězeňské služby ale úspěšně pachatele vyblokovalo, došlo k poškození vozidla pachatelů tak, aby nemohli z místa činu ujet, a jednoho z prchajících pachatelů pomohl zajistit služební pes.

Zášahovou jednotku vězeňské služby pro Dny NATO vedl 1. zástupce ředitele Věznice Mírov, plk. Jiří Mach, který secvičil 29 příslušníků z celkem sedmi věznic, a sice z vazebních věznic Brno a Ostrava, dále z věznic Heřmanice, Karviná, Kuřim, Mírov a Rapotice.

Dny NATO v Ostravě jsou největší letecko-armádně-bezpečnostní akcí ve střední Evropě. Jejím cílem je prezentovat široké veřejnosti co nejširší škálu prostředků, kterými disponuje Česká republika a její spojenci na poli zajišťování bezpečnosti.

Největší atrakcí letošního ročníku byla účast těžkého strategického bombardovacího letounu B-52 H.U.S. Air Force společně s mezinárodním průletem letounů Hurricane, Gripen a Mig-29 v britsko-česko-slovenském složení.

Vězeňské zdravotnictví patří k těm nejlepším

Robert Blanda, Markéta Prunerová

Vězeňská služba je ze zákona povinna provádět základní primární zdravotní péči, zahrnující jak pravidelná či akutní vyšetření, tak i nejrozličnější druhy ošetření a operativních zákroků. Větší měrou se zabývá péčí o obviněné a odsouzené osoby, ale také o příslušníky a zaměstnance vězeňské služby. V případě vězňů se jedná zejména o sérii vyšetření provázejících průběh výkonu vazby či trestu.

Každý vězeň absolvuje při výkonu vazby či trestu nástupní a výstupní zdravotní kontrolu a také pravidelné lékařské prohlídky. Pokud onemocní nebo ho postihnou jiné zdravotní potíže, dostane se mu odpovídající zdravotní péče. Bez přehánění se dá říci, že takovou lékařskou péčí, jako mají vězňové, si v civilním životě může dovolit jen málokdo.

Podle ředitelky zdravotního odboru vězeňské služby MUDr. Zuzany Rybákové není zdravotní péče ve věznicích rozhodně snižena na kvalitě. „Lékaři, kteří u nás pracují, si zaslouží velkou úctu, ale bohužel se na ně hodně zapomíná. Navrhovala jsem, aby ti, co u nás pracují více než deset let, dostali třeba medaili za zásluhy, nebo za věrnou službu.“

Psychiatrů není nikdy dost

Vězeňská služba zaměstnává v současné době různou formou skoro 450 lidí, z toho 133 lékařů, působí v řadě věznic a provozuje dvě vězeňské nemocnice, v Praze a v Brně. Vězeňská zdravotní služba zahrnuje léčebně-preventivní péči, technicko-lékařské zabezpečení věznic a posudkovou péči. Z lékařů specialistů jsou nejvytíženější psychiatři a chirurgové, dále zubaři a internisté a v případě věznů žen samozřejmě gynekologové. Vězeňská služba provádí většinu běžných operací sama v jedné ze svých dvou nemocnic. Kvůli některým specializovaným zákrokům se ale musí obracet na civilní zařízení, a to jak v případě operačních výkonů, tak některých diagnostických vyšetření (nejčastěji jde o: computerovou tomografii, magnetickou rezonanci, některá endoskopická vyšetření a další). Zdravotní péče, pro kterou VS ČR nemá dostatečné personální, věcné a technické vybavení, je zajišťována v mimovězeňských zdravotnických zařízeních; tím je splněn požadavek na poskytování zdravotnické péče lege artis. Jde například o výkony v oborech stomatochirurgie, neurochirurgie, některé výkony ortopedic-

ké, kardiologické a další. „Bohužel problémy s civilními zařízeními jsou velmi četné, protože nám často odmítají vězně vyšetřovat,“ říká MUDr. Rybáková.

Stížnosti, ale i pochvaly

Vězeňská zdravotní služba řeší ročně velké množství stížností. V roce 2009 bylo evidováno 380 stížností, z toho 16 důvodných nebo částečně důvodných, v roce 2010 ke dni 20. září 2010 bylo evidováno celkem 301 stížností, z toho 13 důvodných nebo částečně důvodných. Ne všechny stížnosti jsou ale stížnostmi v pravém slova smyslu. Část z nich tvoří různé žádosti a podněty. „Mimo tyto

kategorie zaznamenal zdravotní odbor vězeňské služby i pět pochval,“ říká Zuzana Rybáková. „Zpočátku se sice jednalo o stížnosti, ale po jejich prošetření se z podnětu dokonce vyvinula pochvala,“ vysvětluje ředitelka. Zdravotní odbor Vězeňské služby České republiky se v současné době potýká, jako mnoho vězeňských služeb v sousedních zemích, s nedostatkem personálu, především lékařů. „Aktuálně bychom potřebovali obsadit alespoň šest lékařských míst. Jsou věznice, kde kmenový lékař chybí a kde je lékařská péče zajišťovaná smluvními lékaři, kteří do věznic pravidelně docházejí,“ říká Rybáková. „Další jsou již v důchodovém věku nebo mají různé osobní

problémy, případně jsou osobnostně zvláštní až podivní. Ono pracovat s vězni není vždy úplně jednoduché. Často se stává, že se o práci uchází člověk, který není třeba tak úplně bezúhonný, ale přesto je pro práci s vězni mnohem vhodnější než někdo jiný, kdo má třeba výtečná osvědčení, ale není třeba schopný s vězni pracovat.

Markéta Prunerová

VS ČR podporuje

nekouření ve věznicích

Vězeňská služba ČR podporuje opatření ke snížení konzumace tabáku. Ve věznicích se proto zaměří na propagaci o škodlivosti kouření. Podle Světové zdravotnické organizace je tabák druhou největší příčinou úmrtí na světě a čtvrtým nejrozšířenějším rizikovým faktorem způsobujícím vážná onemocnění.

Od letošního července platí zákon č. 305/2009 Sb. o opatřeních k ochraně před škodami působenými mimo jiné tabákovými výrobky. Tento zákon je nutné uplatnit také ve vztahu k vězněným osobám ve výkonu vazby či výkonu trestu odnětí svobody. Samozřejmě již dlouhodobě platí, že pokud obviněný či odsouzený má zájem o umístění do nekuřácké cely či ložnice, je Vězeňská služba ČR povinna toto respektovat a dotýcnému vyhovět.

Přesto se ale stále setkáváme se stížnostmi jak vězněných osob, tak zaměstnanců, na často se vyskytující tabákový kouř ve věznicích. Proto se vězeňská služba rozhodla v některých věznicích upravit části stávajících prostor pro výkon trestu odnětí svobody, ve kterých se zákaz kouření bude vztahovat na veškeré uzavřené vnitřní prostory. Do těchto vyčleněných částí věznic jsou umísťováni vězni nekuřáci a vězni, kteří chtějí přestat kouřit nebo jsou ochotni akceptovat zmíněný režim. Zákaz kouření včet-

ně zákazu držení tabákových potřeb a výrobků ke kouření v uvedených místech je stanoven vnitřním řádem věznic a nařízením ředitele věznic. Ve vyčleněných prostorách věznic je přiměřená propagace o škodlivosti kouření a přednostech nekouření.

Opatření ve vyspělých zemích jsou ještě důraznější.

Zavádění nekuřáckých pracovišť je už samozřejmostí nebo alespoň výrazným trendem, který je často podporován státem a soukromými subjekty, třeba pojišťovnami. Zákazy kouření platí mimo jiné v Británii, Bosně, Švédsku, Itálii, Finsku, Francii, Slovinsku.

Výrazný časový náskok si drží USA, kde byly první projekty cílené na omezování kouření realizovány už počátkem 80. let. Kurzy odvykání kouření byly bezplatné a vedl je obvykle psycholog. Mohli se jich účastnit i členové rodiny. Výsledky byly až překvapivě dobré – kolem 60 % jednorocní abstinence.

Také zkušenosti z Holandska uka-

zuji, že nejúčinnější je zavedení nekuřáckého pracoviště současně s poskytnutím informací o odvykání kouření, nabídkou kurzů a kombinací s náhradní terapií nikotinem. Stejně jako v Česku, také v Chorvatsku hrdí nikotinu kolem třetiny obyvatel a i tam už vstoupil v platnost zákaz kouření ve všech uzavřených prostorech včetně restaurací a barů.

Oddělovat vězněné kuřáky od nekuřáků je celosvětový trend.

Zajímavý je pohled na kuřáky a nekuřáky ve věznicích zmíněných zemí. Například ve Francii bylo kouření mimo místa k tomu vyhrazená zakázáno v únoru 2007. Vedení věznic poté nabídlo ve spolupráci s ministerstvem zdravotnictví pomoc s léčbou závislosti na tabáku jak zaměstnancům, tak i vězněným osobám.

V Chorvatsku mají zase různý přístup k vězňům v závislosti na jejich zařazení. Ti, kteří jsou ve věznicích s ostrahou, a tráví tak v celách až 22 hodin denně, jsou zvlášť rozdělení na kuřáky a nekuřáky. Ve věznicích s dozorem a dohledem nesmějí vězněné osoby kouřit na celách, ale mají zvlášť vyhrazené prostory.

V Litvě jsou také odděleně umísťováni kuřáci od nekuřáků, v tamních věznicích a nápravných zařízeních si ale určitě nezakouří mladiství. Ve všech zemích, které oslovila česká vězeňská služba, jsou tedy vězni kuřáci a vězni nekuřáci důsledně umísťováni odděleně.

Pasivní kouření je horší

Škodlivost pasivního kouření je zjevná a jenom v Česku ročně zemřou 3000 pasivních kuřáků. Výzkumy potvrzují, že pasivní kuřáci jsou vystavováni v mnoha ohledech většímu nebezpečí než aktivní. Když kuřák potáhne z cigarety, její konec se zahřívá na 1000 stupňů. Vysoká teplota tak zbavuje dým nečistot. Když ale nekuřák z cigarety netáhne kouř, teplota klesá na 300 stupňů a v dýmu je více nečistot.

Dlouhodobé pobyty v zakouřených místnostech způsobují nekuřákům

katary dýchacích cest, nádory plic, infarkty. Hrozba vzniku rakoviny plic v důsledku pasivního kouření vzrůstá průměrně o 20 %, častější je výskyt také rakoviny nosních dutin, vznik astmatu, infekcí dýchacích cest a chronické dýchací obtíže. Riziko infarktu myokardu je téměř dvakrát vyšší u lidí, jejichž partner kouří, nebo u lidí, kteří musí pracovat v zakouřeném prostředí.

(zdroj: www.dokurte.cz)

(map)

Zdravotnictví maďarské vězeňské služby

Vězeňská služba Maďarska zajišťuje všeobecnou zdravotní a ambulantní péči pro více než 15 000 vězňů a zároveň dílčí základní péči pro 8 000 zaměstnanců. Kromě specializovaných zdravotních oddělení v 32 věznicích a zařízeních existuje ústřední vězeňská nemocnice s 297 lůžky, forenzní léčebna pro mentálně postižené s 311 lůžky a specializované rehabilitační oddělení v Nagytě jako součást přísného a středního vězeňského režimu v Szegedu s 80 lůžky.

Veškerá zdravotní péče je poskytována v rámci léčebně-preventivní péče počínaje zdravotní prohlídkou při vstupním řízení. Zdravotnický personál usiluje o zajištění speciální zdravotní terapie, vedoucí především k prevenci před různými druhy onemocnění, včasné diagnostice a následně profesionální léčbě. Vězňové mohou v rámci vězeňské zdravotní péče požádat o bezplatné specializované vyšetření, včetně plicního, zubního, gynekologického či onkologického nebo testu HIV.

Specializovaná oddělení

Interní, plicní, chirurgie a gynekologická oddělení patří k základním specializovaným oddělením v rámci ústřední vězeňské nemocnice, jejíž součástí jsou také laboratoře a rentgenová zařízení. Obecně platí, že běžné chirurgické operace se provádějí ve vězeňské nemocnici. V ostatních

případech se vězeňská služba spoléhá na pomoc některé z celostátních veřejných nemocnic.

Forenzní psychiatrická léčebna uskuťčuje psychiatrickou léčbu vězňů. Na základě rozhodnutí soudu může být prováděn speciální forenzní psychiatrický dohled, případně i dlouhodobé léčení, zejména v případě vězňů, kteří spáchali závažné trestné činy, ale vzhledem ke svému psychickému stavu nemohou být odsouzeni.

Vězňové, kteří potřebují stálou péči, dlouhodobou terapii nebo lékařské ošetření, jsou umístěni do speciálního rehabilitačního oddělení. Kromě něj existuje v jednom z nápravných zařízení samostatné oddělení, kde se poskytuje fyzická terapie a rehabilitace pohybového aparátu, která se realizuje v třítydenních turnusech.

Boj proti drogám

Maďarská vězeňská služba vypracovala protidrogovou strategii, zahrnující vzdělávání v oblasti identifikace drog, či propracovala systém proti donášení a rozšiřování drog ve věznicích. Ve vězeňských zařízeních bylo zřízeno 25 oddělení pro drogovou prevenci; odsouzení se mohou svobodně rozhodnout, zdali chtějí být do těchto oddělení umístěni. Vězeňská služba rovněž zabezpečuje protidrogovou léčbu; ta je odsouzenému uložena státním zástupcem, soudem nebo jinou právníkou osobou. Kro-

mě obecné zdravotně-epidemiologické povinnosti klade vězeňská služba zvláštní důraz na pravidelné kontroly a zlepšení hygienických podmínek ve věznicích, jelikož je vězeňské prostředí potenciálním zdrojem nákazy. V této souvislosti vězeňská služba zavádí holistický program, zaměřený na cíl eliminovat možnost rozšíření případné infekce. Lékařská služba věnuje zvláštní pozornost kontrole dodávek potravin. Jde zejména o hygienickou kontrolu v kuchyňských zařízeních, testování zaměstnanců v rámci epidemiologické způsobilosti a podobně.

Léky zdarma

Vzhledem ke zvláštnímu právnímu postavení vězněných osob jsou léky poskytovány vězňům bezplatně, totéž platí i pro poskytování speciálního zařízení pro tělesné postižené vězněné osoby. To vede pochopitelně k výraznému zvýšení nákladů.

Základní léčebně-preventivní péče je poskytována ve vězeňství také asi 600 lidí z vězeňského personálu. Maďarská vězeňská služba klade důraz na ochranu zdraví personálu, vykonává testy psychické zdatnosti, pečuje o mentální hygienu, vytváří rekreační a rehabilitační programy.

Úloha generálního ředitelství

Zdravotní odbor na generálním ředitelství maďarské VS vykonává odborný dozor, provádí koncepční rozvoj zdravotní péče a je odpovědný za tvorbu legislativního prostředí. Jeho hlavním posláním je vytvářet podmínky pro vysokou úroveň zdravotnických služeb jak pro vězně, tak pro zaměstnance. V rámci zdravot-

ního odboru je zaměstnán pracovně bezpečnostní inspektor s nezávislou odpovědností. Jeho pravomoc zahrnuje dohled nad všemi aktivitami bezpečnosti práce související s činností věznic a institucí. Zdravotní služba zaměstnává okolo 750 lidí (asi 120 z toho jsou lékaři), většina z nich je zaměstnána na plný nebo částečný pracovní úvazek, malá část z nich je zaměstnána na dohodu.

Hodně práce za málo peněz

Kvůli rostoucím požadavkům a stoupajícímu počtu vězeňské populace je těžké plnit úkoly se stávajícím

počtem zaměstnanců. Pozice ošetřovatelů a pomocného personálu je snadné obsadit, ale získat pro vězeňské zdravotnictví lékaře je, podobně jako v České republice, problém. V Maďarsku pracují ve vězeňství spíše lékaři starší generace, zatímco mladí opouštějí zemi a pracují v zahraničí. Zaměstnanci zdravotní služby, kteří pracují pro vězeňskou službu, ať již jsou to lékaři, zdravotní sestry nebo pomocný personál, prokazují většinou plné pracovní nasazení a dostatek obětavosti bez ohledu na relativně nízké finanční ohodnocení. Na rozdíl od České republiky mohou ale pracovníci maďarského vězeňství

doufat ve zlepšení situace, vláda totiž vyjádřila vážný úmysl učinit všechna nezbytná opatření k posílení situace orgánů činných v trestním řízení, včetně zlepšení jejich ohodnocení. To se týká i vězeňské služby.

Nedostatek lékařů je i v Polsku

V systému Vězeňské služby Polské republiky je 157 zdravotních oddělení a 13 vězeňských nemocnic, ve kterých pracuje 1190 lékařů. Z toho 292 lékařů pracuje na plný úvazek a 898 lékařů pracuje na částečný úvazek nebo vykonávající činnost na dohodu tím, že například poskytují konzultace v omezeném rozsahu. Počet zdravotního personálu, zejména

na lékařů, je nedostatečný. Zdravotní personál ve vězeňském systému má více pacientů než ve veřejném zdravotnictví, ale jejich finanční ohodnocení je nižší než ve veřejném zdravotnictví.

V roce 2009 obdržela polská vězeňská služba 6 222 stížností týkajících se zdravotní péče (v jedné stížnosti může být 1 nebo více obvinění).

Z toho 4 879 stížností bylo vysvětleno a z toho 35 stížností bylo oprávněných. V 1343 případech byla stížnost předána orgánům oprávněným odpovědět vězněným osobám (např. veřejný ochránce práv, soudy, státní zástupci).

Ve vězeňských nemocnicích jsou prováděny jen běžné chirurgické zákroky. Veškeré specializované operace jsou pak prováděny v civilních nemocnicích. Ve zdravotnických odděleních je prováděna základní lékařská péče.

Alžbeta Bačiková

Ve Sboru vězeňské a justiční stráže (ZVJS) existuje 17 zdravotnických zařízení, tři psychiatrické stacionáře, dvě léčebně-rehabilitační střediska (určená pro příslušníky a zaměstnance sboru) a jedna vězeňská nemocnice. Lékařskou péči vykonává v ZVJS 53 lékařů. Podle systemizace k 1. červenci 2010 je počet plánovaných lékařských míst ve slovenské vězeňské službě 64, počet neobsazených míst činí 15. Zájem o práci v oblasti vězeňského zdravotnictví je srovnatelný se zájmem o práci v civilních zdravotnických zařízeních. Nedosta-

Zájem o práci vězeňských lékařů je srovnatelný s civilními místy

tečná obsazenost lékařských pozic je způsobena především všeobecným nedostatkem lékařů s příslušnou specializací. Týká se to zejména všeobecného lékařství a stomatology. Vězeňská nemocnice pro obviněné a odsouzené v Trenčine provádí ambulantní chirurgické zákroky, které vede odborný lékař s atestací druhého stupně v oboru chirurgie. Ústavní

zdravotní péči poskytuje všem vězňům civilní Fakultní nemocnice Trenčín na základě smlouvy o spolupráci. Sbor vězeňské a justiční stráže přijal v roce 2009 126 stížností v oblasti poskytování zdravotní péče, z toho dvě stížnosti byly opodstatněné. V obou případech byla při poskytování zdravotní péče vězňům zjednána náprava.

Děti, neberte drogy!

Ludmila Kurdíková

Varování před drogovou závislostí. I tak by se mohlo jmenovat pásmo, které si vězni ze specializovaného oddělení pro léčbu drogově závislých připravili pro děti základních škol. Základ tvoří jednotlivé příběhy drogově závislých, kteří otevřeně hovoří o životě ovládaném drogami a o snaze, někdy marné a dlouhodobé, se ze své závislosti vyléčit. Mozaiku příběhů a postřehů doplňují písničky.

Za nápadem připravit a přednášet toto pásmo je psychologka znojemské věznice Květa Štrublová, která má s přednáškovou činností podobného typu na školách bohatou zkušenost. A tak se děti dozvídají o životním příběhu Jirky, kterému je 40 let. Začínal brát drogy v partě a postupně se stávaly hlavní náplní života. A jeho varování dětem: „Raději buďte v partě za hlupáka a drogu neberte, než aby-jste skončili jako feťáci!“ Druhý životní příběh vypráví o dva roky mladší Tonda. Na začátku jeho neslavné drogové kariéry byla pouhá zvědavost. Vězení bere jako vysvobození od drogové kletby. Honza, kterému je 29 let, bojuje s heroinem. Svůj život s drogami začal v jeho 14 letech, kdy kouřil marihuanu. Dokázal před rodinou tajit svoji drogovou závislost celou dobu studia na učilišti. Několikrát se snažil léčit, ale drogy ho vždycky vtáhly zpět. Nakonec skončil na ulici jako bezdomovec, protože se ho zřekla i rodina. Zdeněk, kterému je 27 let popisuje kromě závislosti na droze také hrůzné stavy stihomamu a schizofrenie, které většinu drogově závislých sužují. Pokoušel se několikrát léčit, ale vždy to vzdal. Varuje, že nikdo z feťáků nezná přátelství. „Zůstanete v životě sami,“ varuje

děti. Dalším z hrůzných příběhů vypráví Filip. Byl vrcholový sportovec – lyžař. V pubertě ale se sportem skončil a najednou nevěděl co s volným časem, a tak propadl drogám. Popisuje, jak postupoval od alkoholu a marihuany přes pervitin až k heroinu. Snaží se vysvětlit stavy během abstinence i to, jak nakonec snaha sehnat drogy ovládla jeho život.

Pár životních příběhů a dvě kytary. Pásmo, které je velmi jednoduše připravené, působí na posluchače právě svojí jednoduchostí a přímocností. Síla životních příběhů, které vypráví vlastní aktéři, donutí k zamyšlení. Snad působí stejně i na děti, pro které a kvůli kterým vystoupili vězni z anonymity a své příběhy vyprávěli jako varování.

V současné době byl ve Věznici Horní Slavkov zahájen druhý turnus programu ZZZ (Zastav se, zamysli se a změň se), který je založen na principu kognitivně behaviorální terapie. Program vede dvojice lektorů psycholožka Daniela Voláková a speciální pedagog Jakub Resch.

Na základě předem daných kritérií bylo vybráno dvanáct vězňů především z řad žadatelů o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, s nimiž bude realizováno celkem 11 skupinových setkání. Účelem uvedeného resocializačního pro-

Tři „Z“ podruhé

gramu je motivace odsouzených ke změně postojů i myšlení. Jde zejména o snahu přimět je, aby se zamysleli a pochopili vlastní chování a problémy související s trestnou činností. Měli by se pokusit získat schopnosti řešit problémy a nevracet se k páčání trestné činnosti. Po úspěšném

dokončení programu obdrží každý z účastníků certifikát o absolvování a k projednávání žádosti o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody bude připojeno rovněž hodnocení z programu ZZZ.

pal

Spolupráce věznice se sdružením Semiramis

Ve věznici Horní Slavkov byla v oddíle mladých dospělých a prvotrestaných zřízena bezdrogová zóna. Realizace programů zacházení je zaměřena převážně na prevenci zneužívání drog. Tyto programy se uskutečňují nejrušnějšími formami, včetně besed s představiteli center, která se drogovou problematikou zabývají. Jedno z takových setkání se uskutečnilo ve věznici i v pondělí 9. srpna, kdy pedagoga Bohuslava Pivoňková uspořádala pro odsouzené besedu s Centrem drogových služeb ve vězení - Semiramis o.s. Mladá Boleslav.

Besedu vedly pracovnice sdružení Semiramis Petra Rejzková a Adéla Paulík Lichková. Hlavním tématem byly možnosti léčby a poskytované služby po návratu do občanského života pro ty, kteří byli před výkonem trestu odnětí svobody uživateli drog. Jedná se o léčbu ambulantní, pobyto- vou, doléčování, poskytování chráněného bydlení apod.

Posláním centra je pomáhat uživatelům drog ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody a po propuštění s řešením problémů souvisejících s jejich aktuální drogovou sociálně-právní situací, současně je motivovat ke změně životního stylu směrem k abstinenci a tím předcházet jejich

dalším konfliktům se zákonem. Poradenské služby jsou poskytovány také osobám blízkým těchto klientů. Cílem služeb je, aby se odsouzení mohli po propuštění znovu začlenit do společnosti, tentokrát už bez drog a bez další trestné činnosti.

Organizace Semiramis působí ve věznicích formou individuálních či skupinových aktivit a také korespondenční formou. Základními aktivitami sdružení spočívají v různých formách poradenství, motivačním tréninku, přípravě na léčbu a zprostředkování léčby. Odsouzení mají možnost navázat spolupráci již ve výkonu trestu odnětí svobody korespondenční formou. Někteří z nich již projevíli zájem.

Odsouzení u sociálního kurátora

Besedy se sociální kurátkou a vedoucí oddělení dávek hmotné nouze Městského úřadu Rakovník se v polovině května zúčastnila necelá desítká odsouzených oráčovské věznice. Akce se konala v rámci přípravy odsouzených na propuštění. Vězně doprovázeli vychovatelé, sociální pracovníci a speciální pedagogové.

Odsouzení byli nejprve seznámeni s funkcí sociálního kurátora a s jeho možnostmi pomoci odsouzeným po propuštění z výkonu trestu. Velká část besedy byla věnována sociálním dávkám, které jim mohou být po propuštění poskytnuty, a individuálním dotazům ze strany odsouzených.

Návštěva poté směřovala na Úřad práce v Rakovníku, kde se konala beseda za přítomnosti vedoucí kontrolního a právního oddělení, která odsouzené seznámila se zákonnými podmínkami evidence na úřadu práce, náležitostmi souvisejícími se zaevidováním a zprostředkováním zaměstnáním. Odsouzení byli při videoprojekci seznámeni s Integrovaným portálem Ministerstva práce a sociálních věcí, jak zde vyhledávat aktuální nabídky na trhu práce. Dále si se zájmem vyslechli možnosti pracovního zařazení v zemích Evropské unie a byli seznámeni se sítí EURES, jejímž prostřednictvím se mohou orientovat na trhu práce v zemích EU. Byly též zodpovězeny individuální dotazy odsouzených.

peg

Vězňové z Drahonic pomáhají motoristům

Jaromír Hykl

Věznice Drahonice již několik let spolupracuje s Automotoklubem Krásný Dvůr. Odsouzení pomáhají připravovat trať, vytyčují nebezpečné úseky, provádějí nejrůznější terénní úpravy, upravují přístupové cesty a tak dále a tak dále. Co je potřeba. Snaží se co nejvíce přispět k úspěšné činnosti klubu. Nejinak tomu bylo i letos před oběma hlavními závody. Tentokrát však spolupráce mezi věznicí a klubem nabrala poněkud větší rozměr. Vedení věznice bylo požádáno o poskytnutí traťových komisařů pro závody ME v sobotu a v neděli 3. a 4. července. Deset vybraných odsouzených, z nichž někteří již pracovali na úpravách tratě, se motokrosu zúčastnili v nové pozici. V pozici traťového komisaře. Před závodem byli seznámeni se svými povinnostmi a bylo jen na nich, jak se svého zodpovědného úkolu zhostí. To, že na to mají, přesvědčili hned první den závodů a ani druhý den neudělali žádnou chybu. Odsouzení nezklamali a svoji úlohu bez nedostatků zvládli. Předseda AMK Jan Šefl nešetřil chválou a byl spokojen, že mu vězni z Drahonic opět dokázali, jak dovedou být užiteční. Věznice si váží jeho pochvaly a bere to jako naplňování cíle pilotního projektu Krátké dny, který je založen jednak na vytváření pozitivního obrazu věznice v regionu a jednak na

zvyšování zodpovědnosti a samostatnosti rozhodování odsouzených v mezních životních situacích. Jsme rádi, že nám klub umožnil vytvořit podmínky pro tuto činnost a funkce traťových komisařů je ideálním motivačním prostředkem. Věznice považuje toto nové rozšíře-

ní spolupráce s AMK Krásný Dvůr za mnohostranně prospěšné a vzájemně jsme si slíbili, že budeme v tomto trendu pokračovat a nadále spolupracovat. Věznice je i nadále připravena vycházet v rámci svých možností vstříc i ostatním organizacím v regionu.

Jeden z vězňů, kteří působili jako traťoví komisaři, shrnul své dojmy z této pracovní příležitosti v následujícím textu:

Již několikrát jsem byl společně s několika kamarády a zaměstnancem věznice pomáhat při úpravě motokrosové trati v nedaleké vesnici. Ani nevím, jak se jmenuje, ale je kousek od Podbořan. Byl jsem docela rád, že jsem byl vybrán a mohl jsem se takové akce zúčastnit. Je to docela fajn, když můžu na chvíli vypadnout z té každodenní všednosti ve věznici a trochu si přivoním k tomu životu na svobodě. Práce mne bavila a docela jsem záviděl těm několika nadšencům z automotoklubu jejich zanícení a zapálení pro věc. O motokrosu jsem toho nikdy moc nevěděl, ani mne moc nezajímalo, ale elán a nadšení těch lidiček mne tak zaujaly, že jsem si chtěl některé podrobnosti sehnat. Kluci říkali, že tady motokrosaři z toho klubu byli ukázat svoje motorky a předvést odsouzeným něco ze svého umění. To by se mi líbilo. A byla tady i beseda. Knížku jsem žádnou nesehnal, na internet nemůžu, a tak

jsem se jen při brigádách vyptával na to, co mne zajímalo. Myslel jsem, že je to asi maximum dobrého, co mne může ve výkonu trestu potkat. Ale přišlo ještě něco většího. Ještě s devíti kamarády jsme byli vybráni jako traťoví komisaři na dvoudenní závody. Tak to bylo něco! Ještě jsem motokros neviděl a už budu mít takovou funkci. V den závodu jsem nespál už od půl páté, i když byl budiček až v šest. Pořádne jsem nevěděl, co vůbec budu dělat a byl jsem z toho trochu na prášky. Ale co, nějak to přeci musím zvládnout. A už mám na sobě reflexní vestu a žlutou vlajku v ruce a už nám pan předseda vysvětluje co a jak. Dostávám svůj úsek tratě a už vím, že musím signalizovat vlajkou překážky na trati, havarii, karambol, hlídat diváky, aby se nepletli tam, kde nemají a být hlavně pořád ve střehu. Poprvé kolem mne projíždějí závodníci na burácejících motorkách. Létají, blázní, snad 20 metrů vzdu-

chem. Trochu mne z nich jde mráz po zádech, ale soustředím se na plnění úkolu. Dlouho už jsem tak intenzivně nemyslel na to, že jako nesmím zklamat důvěru. Jsou tu lidi, kterých si vážím a kteří mi věří, i když jsem jenom obyčejný odsouzený a to se mi stalo naposledy snad ještě na základce, když jsem měl na starost rytí na školní zahradě. Střídá se rozjíždka za rozjíždkou a já snad ani nemám čas ubalit cigaretu. Diváci mne respektují, malí kluci by chtěli půjčit vlajku. Připadám si důležitý. Naštěstí žádná velká skrumáž se neděje a pár pádů stačím ohlídat. Blíží se večer. Jsem unavený ze sluníčka, prach mi zapadal snad na každý kousíček kůže, v hlavě mi duní motory, ale mám dobrý pocit. Zvládnul jsem to, pomohl a nezklamal. Viděl jsem, jak se závodí na motorkách. Viděl jsem šesťtileté hošany, jak mezi sebou bojují o každý metr trati jako staří matadoři a viděl jsem jak se šedesátiletí chlapi vracejí do mládí a létají na svých mašinách jako v době své největší slávy. Fakt zážitek. Je to docela fajn mít nějaký takový koníček, smysl života,

kamarády a kamarádky z branže, zazávodit si, společně to pak všechno probrat, těšit se na další závody. Mám tady dost času o tom přemýšlet. Cítím se dneska tak trochu jako ten, kdo se zasloužil o to, že je spousta lidí spokojena. Nechal jsem tady na trati kus své práce a dnes jsem zvládnul i pro mne neobvyklé povinnosti. Předseda i pan vychovatel nás také chválí. Není to špatný pocit. Nejsem na chválu moc zvyklý. Máma mě nikdy moc nechválila, táta, ten na to neměl čas. Tak zítra znovu. Dnes budu spát dobře, jsem unavený, ale tak nějak klidný a těším se na zítřek a snad mě zase příště znovu vyberou. No, musím se snažit.

Novinka v expozici sokolovského zámku

Helena Láchová

Model sokolovského zámku je dalším historickým objektem, který vybudovalo pět odsouzených z věznice Horní Slavkov pro využití v expozici sokolovského muzea. Na výrobě modelu pracovali vězňové asi tisíc hodin během tří měsíců pod vedením vychovatele oddělení výkonu trestu Radka Jirsy. Model byl předán muzeu letos 22. června.

Maketa je zhotovena v měřítku 1:50, o velikosti 1300x1400 mm a odpovídá podobě zámku kolem roku 1860. Stavebním materiálem se stal převážně

odpadový papírový karton, okna byla odlévána z polyuretanové pryskyřice a následně jednotlivě zasklena plexisklem. Dalšími stavebními prvky byl

písek, piliny, disperzní barvy a dřevo. Nejnáročnějším a největším tzv. oříškem pro modeláře bylo vystihnout tvar střechy, který z předaných podkladů nebyl zcela zřejmý.

Skupina odsouzených, která na výrobě pracovala, má s modely již dlouhodobé zkušenosti. Jako podklady sloužilo tvůrcům několik dochovaných nákreсів včetně vyobrazení zámku z poloviny 19. století. Pozdně renesanční a raně barokní sokolovský zámek se nachází ve středu města. Byl vystavěn na místě původní vodní tvrze rodu Nothaftů ze 13. století a pozdně gotického hrádka hrabat Šliků. V roce 1622 po bitvě na Bílé hoře získal zámek hraběcí rod Nostitzů. Během třicetileté války byl zámek těžce poškozen a ve druhé polovině 17. století opraven a dostavěn. Z této doby pochází i kašna na nádvoří. V první polovině 18. stol. bylo upraveno okolí zámku na zahradu podle francouzského způsobu. V letech 1800-1805 nechal hrabě Friedrich Nostitz upravit zámek v klasicistním stylu. V současné době zámek tvoří čtyřkřídlá budova s uzavřeným nádvořím a čtyřmi nárožními věžemi. Zajímavostí je, že jeho dvě věže jsou válcovité a dvě polygonální s okrouhlou spodní částí.

Na vybavení truhlářské a modelářské dílny přispělo v rámci financování projektu Život po vězení Sdružení pro probaci a mediaci v justici. Přes nedostatek písemných a obrazových podkladů se díky zručnosti modelářů podařilo vyrobit věrohodný model, který je obohacením expozice Muzea Sokolov a zajistí potěší mnoho návštěvníků.

Jaký byl školní rok ve Věznici Všehrdy?

Bronislava Vetešníková

Střední odborné učiliště Vězeňské služby České republiky disponuje sedmi samostatnými školskými jednotkami. Jednou z nich je i školské vzdělávací středisko ve Věznici Všehrdy. Odsouzení se zde mohou vyučit v některém z dvouletých učebních oborů, k dispozici mají kurz stavební výroby, sadovnických a květinářských prací, malířských a natěračských prací, strojírenské výroby, učební obor zpracování dřeva, elektrotechnické výroby a provoz společného stravování.

Pokud mají kratší trest, mohou absolvovat některý z pětíměsíčních kurzů. Akreditované kurzy stavební výroby, sadovník – květinář, strojírenská výroba, zpracování dřeva a kovářský kurz. Z neakreditovaných kurzů to jsou kurz výroby rozvaděčů, elektroinstalačních prací, malířských a natěračských prací, kurz tepelného zpracování kovů, techniky administrativy, hudebně dramatický, keramický kurz, kurz reprografických technik. Jednoměsíční kurz práce na PC. Po absolvování dvouletého učebního oboru získává absolvent výuční list. Po ukončení kurzu získává certifi-

kát. Pokud je některý z odsouzených již propuštěn a má zájem dokončit učební obor, může si podat žádost k řediteli věznice a vedoucímu školského střediska a do věznice dochází externě dle plánu. Takto je v letošním roce umožněno dvěma žákům vykonat zkoušku v náhradním termínu.

Jaký byl školní rok?

Ve školním roce 2009/2010 bylo do studia zařazeno celkem 258 osob, z toho 134 mladistvých odsouzených. Do učebních oborů bylo zařazeno 188 žáků, z toho 79 mladistvých. dalších 222 žáků bylo zařazeno do kurzů,

nebo se účastnilo dalších aktivit ve školském vzdělávacím středisku. Šlo např. o kroužky elektrotechnický, železničního modelářství, gastronomický, zahradnického či dřevobráběcího. Na konci školního roku bylo klasifikováno 69 žáků, z toho 21 mladistvých. V průběhu školního roku bylo vydáno 85 certifikátů o absolvování kurzu. Závěrečné zkoušky úspěšně absolvovalo 36 žáků, z toho 8 mladistvých. S vyznamenáním dokončilo studium 8 žáků.

Povinnou školní docházku zajišťovala ve školním roce 2009/2010 ve Věznici Všehrdy speciální pedagožka Ilona Kalauzová. Věznice uzavřela se Základní školou Údlice smlouvu o zabezpečení doplnění povinné školní docházky mladistvých odsouzených ve výkonu trestního opatření odnětí svobody. Výuka mladistvých se konala dvakrát týdně s externími učiteli podle individuálních výukových plánů kmenové školy. Věznice zajistila možnost plnění vzdělávání učiva základní školy třem mladistvým odsouzeným. Dvěma z nich bylo ve věznici předáno vysvědčení za celý školní rok, třetímu byl návrh hodnocení za 2. pololetí zaslán do výchovného ústavu, kam byl po ukončení výkonu trestního opatření umístěn. Speciální pedagožka Jiřina Vopatová zajišťovala plnění učiva základní praktické školy (dříve zvláštní školy). Během školního roku 2009/2010 bylo pod jejím vedením vyučováno v rámci programu zacházení celkem šest mladistvých odsouzených, kteří ve spolupráci s kmenovými základními školami získali závěrečné vysvědčení. Koncem měsíce června nastoupil výkon trestního opatření do naší věznice mladistvý odsouzený, který v srpnu vykonával ve věznici komisionální zkoušky před učitelem dětského diagnostického ústavu a základní školy v Plzni, kde byl zařazen před nástupem výkonu vazby a trestního opatření.

Různé metody léčby závislostí

Dana Vránová

Individuální programy zacházení pro vězně ze Specializovaného oddělení pro odsouzené s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním psychotropních látek Věznice Bělušice zahrnují řadu terapeutických, osvětových i vzdělávacích aktivit, které mají za úkol uvést do života bez drogy a pomoci překlenout obtíže způsobené jejím vysazením. Jedním z nejdůležitějších je tvorba.

Odsouzení se proto ve svém volném čase začali zabývat novými tvůrčími činnostmi. Seznámili se se třemi výtvarnými technikami. První z nich spočívá ve vyřezávání siluet zvířátek za pomoci lupenkové pilky, další je ubrousková technika a tou poslední je výroba různých, převážně dekorativních, předmětů z novinového papíru speciálně točeného do ruliček. Jde vlastně o podobnou techniku jako je pletení výrobků z proutí.

V případě vyřezávání pilkou mají vzniknout například učební pomůcky jako magnetické tabule, zobrazující různá prostředí. Siluety zvířat jsou barevně zobrazeny a názvy uvedeny v českém i anglickém jazyce.

Tyto výrobky jsou na velmi dobré výtvarné i řemeslné úrovni a budou použity k prezentaci Věznice Bělušice a využijí je děti předškolního věku z různých neziskových, občanských zařízení a sdružení. V červenci se kromě toho uskutečnilo i předání výrobků mateřskému klubu Klubíčko Litvínov. Jednalo se o různé výrobky z dřeva, kterých vedoucí občanského sdružení použili jako ocenění za účast v různých soutěžích, kterých se handicapované i zdravé děti zúčastnily v rámci příměstského tábora.

Most k naději

Na základě spolupráce navázané v roce 2008 s Informačním cent-

rem Evropské komise Europe Direct Most se na specializovaném oddělení uskutečnila přednáška se zaměřením na výklad Lisabonské smlouvy, druhý a pravomoci unie a obecná ustanovení. Pomocí audiovizuální techniky vedoucí centra Štěpán Obrtlík uvedl základní informace. Mezi přednášejícím a odsouzenými se rozvinula diskuse na téma dopadu Lisabonské smlouvy na občany ČR, při níž odsouzení vyjadřovali vlastní názory.

V rámci poradny drogové prevence byla navázána spolupráce s občanským sdružením Most k naději se sídlem v Mostě, zabývajícím se sociálními programy pro drogové uživatele. Přednášku na téma léčba hepatitid provedl ve Věznici Bělušice vedoucí projektu Martin Motl. Odsouzení projeví o toto téma velký zájem. Spolu-

práce s občanským sdružením během roku 2010 bude nadále pokračovat dalšími třemi přednáškami. Poslední červencový den se v oddělení uskutečnila přednáška na téma Drogové služby ve vězení. Tato přednáška se zúčastnili nejen odsouzení ze specializovaného oddělení nýbrž i odsouzení z bezdrogové zóny věznice, kteří jsou zařazeni do speciálně výchovné aktivity Drogová poradna. Na přípravě přednášky se podílelo i Sdružení na podporu prevence drogových závislostí, poskytující sociální poradenství včetně zprostředkování léčby a pomoci v krizových situacích za účasti poradkyně Adély Paul - Lichkové a Petry Rezkové. Odsouzení se seznámili se všemi systémy léčby závislostí. Dostali také nabídku korespondenčních konzultací a po propuštění i osobních

setkání s kurátory a terapeuti. Spolupráce s občanským sdružením Semiramis o.s. trvá již druhým rokem a bude i nadále pokračovat.

V srpnu se ve specializovaném oddělení pravidelně konají odborné keramické zkoušky, a to ve spolupráci s keramickým ateliérem „K“ z Prahy 5. V teoretické části se ověřují znalosti adeptů z oblasti technologie keramiky, zatímco v části praktické se předvádí točení na hrnčířském kruhu a nebo ruční výroba plastik. Po absolvování tohoto workshopu lze získat osvědčení podle dosažené úrovně s celostátní platností pro obory keramik, keramik točír či keramická výroba. Tyto certifikáty mohou vězňům po propuštění pomoci získat pracovní uplatnění v některé z keramických dílen po celé České republice.

Perspektivy další spolupráce s IKSP

Michal Petras

Jedním z úkolů Vězeňské služby ČR je provádět výzkum v oboru penologie a využívat jeho výsledky a vědecké poznatky při výkonu vazby a při výkonu trestu (§ 2 odst. 1 písm. e) zákon č. 555/1992 Sb.) Ti, kteří v tehdejší době návratu do civilizovaného světa dodržování práva a humanity vtělili do zákona toto ustanovení, byli vedeni dvěma základními myšlenkami:

Penologie, ať už jako samostatný obor nebo jako součást oboru kriminologie, potřebuje provádět soustavný, aktivní výzkum, neboť tato činnost má zásadní význam pro utváření penitenciární odbornosti. Systematický proces bádání zkoumá fakta, zákonitosti, vztahy a další jevy, bez kterých lze stěží pochopit složitou problematiku zacházení s vězňenými osobami.

Výzkumné poznatky je třeba dále interpretovat a modifikovat pro využití v praxi; může se např. jednat o cílenou tvorbu příslušné legislativy nebo o produkci efektivních metodických postupů a doporučení. Účelem výzkumného procesu není pouze formulování akademických teorií, nýbrž právě uplatnění konkrétních výstupů v každodenní rutině při zabezpečování výkonu vazby a výkonu trestu.

Tyto správné myšlenky ovšem nebyly v praxi podpořeny vytvořením adekvátních podmínek, aby VS ČR mohla takový výzkum kvalifikovaně, dlouhodobě a na profesionální úrovni provádět. V současnosti po téměř dvaceti letech od přijetí zákona se tedy tato oblast nachází smutně prázdná a nenaplněná, což tehdejší zákonodárci a duchovní otcové zákona o VS ČR rozhodně nemohli tušit. Pouze detailnější analýza by mohla odhalit případnou škodu, co všechno mohlo a mělo být uděláno a v praxi chybí anebo obráceně, co všechno praxe vyžaduje a mělo být podpoře-

no výzkumným zkoumáním.

Je možné, že představa provádění výzkumu vlastními silami vězeňské služby byla a je příliš smělá vzhledem k celkovému obecnějšímu nastavení poptávky po takových informacích a poznatcích, podpory pro jejich objevování a možnosti jejich uplatnění a zavádění do praxe. Asi bychom se nedivili, kdybychom v důvodové zprávě k citovanému paragrafu o penologickém výzkumu našli zmínku o potřebě spolupráce s externími subjekty. To by odpovídalo více realitě, neboť i ve vyspělejších a bohatších zemích jsou běžně využívány další společenské zdroje, tj. spolupráce s univerzitami a výzkumnými institucemi. Státní a soukromý sektor je vtahován do úsilí o vytváření co nejlepší ochrany společnosti před kriminalitou.

Spolupráce s IKSP

Situace není ovšem nikterak černobílá, jak by se z výše uvedeného mohlo zdát. Funguje zde výzkumný ústav Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP), který (v současnosti pod resortem ministerstva spravedlnosti) již 50 let jako expertní pracoviště působí na poli trestní politiky, kriminality a kriminologie. Institut je odborným centrem, které jako jediné u nás vyvíjí takovou výzkumnou a publikační činnost a jehož výstupy využívá široká paleta organizací, in-

stitucí, resortů a akademická obec. Pracovníci odboru výkonu vazby a trestu GR VS ČR a z věznic se s kolegy z IKSP setkávají při různých příležitostech (semináře, konference). Občasná neformální spolupráce při sběru dat z věznic funguje už delší dobu. V současné chvíli např. v rámci střednědobého plánu institutu na léta 2008-2010 probíhá v sekci penologický výzkum ověřování možností resocializace odsouzených a účinnost programů zacházení prostřednictvím standardizovaného programu 3Z (Zastav se, zamysli se a změň se). Kontakty a tendence ke spolupráci zde tedy v poslední době byly a jsou; stále více potřebné se ukazovalo formální zakotvení a podrobnější vytváření spolupráce.

Dohoda o spolupráci

Z popudu ředitele odboru výkonu vazby a trestu Milana Hospodky vznikla v tomto roce po domluvě s ředitelem Miroslavem Scheinostem dohoda o spolupráci. Předmětem dohody je stanovení zásad a priorit spolupráce mezi oběma subjekty, vymezení rozsahu a zaměření součinnosti v oblasti kriminologického a penologického výzkumu a v oblasti přenosu poznatků mezi teorií a praxí. Účelem a cílem spolupráce je vytvářet podmínky pro získávání nových výzkumných poznatků a pro jejich přenos do činnosti VS ČR, přispívat k zefektivnění prá-

ce s vězňnými osobami a možností jejich resocializace a reintegrace do společnosti. Spolupráce se orientuje především na formulaci výzkumných témat dle potřeb a priorit, umožňování realizace výzkumných projektů, studií a zadání, které řeší institut a k nimž je třeba získávat data z vězeňského prostředí, vzájemnou komunikaci a výměnu informací k situaci a problémům ve vězeňství, trvalé zpřístupňování výsledků výzkumů a další publikační činnosti obou stran, spolupráci vybraných odborných pracovníků VS ČR na realizaci schválených výzkumných projektů, jakož i spoluúčasti na odborných seminářích a dalších odborných akcích pořádaných oběma stranami.

Cíle budoucí spolupráce

Nepochybně musí docházet ke konkretizaci obsahu spolupráce v pravidelné součinnosti obou stran s ohledem na jejich potřeby, možnosti a přípravy plánů. Pracovníci odboru výkonu vazby a trestu Michal Petras a Václav Jiříčka již předložili základní okruhy či náměty k jednání o budoucí spolupráci:

1. Efektivita zacházení u vybraných cílových skupin

srovnání efektivit specializovaných oddělení a standardního výkonu trestu u vybraných cílových skupin (kvantitativní výzkum s kontrolní skupinou)

2. Co, jak a v jaké míře ovlivňuje recidivu pachatele

podíl statických a dynamických faktorů, které prokazatelně vedly k recidivě zkoumaného vzorku opakovaně odsouzených

3. Srovnání kriminálních trendů, typologie pachatelů a trestní politiky v posledních dvou dekadách

jakým způsobem se dají využít existující rozdíly a shody mezi vyjmenovanými oblastmi pro současné trendy penitenciární praxe

Pokud se podaří odboru výkonu vazby a trestu GR VS ČR nastartovat systematickou spolupráci s IKSP, mohou se v horizontu tří až pěti let objevit první výsledky kvalitních cílených výzkumů. Ty poté bude nutné postupně ověřovat v penitenciární praxi a vhodně je přetavit pro práci s vězňnými osobami. Postupně by tedy mohlo být zaplňováno ono bílé místo v oblasti penologického výzkumu, jak o něm na začátku článku byla řeč. Je

to běh na dlouhou trať, ale zahraniční zkušenosti jednoznačně potvrzují význam soustavného výzkumu a jeho využívání v praxi. Pro moderní, profesionální a efektivní fungování justice v 21. století ani jiné cesty není. Teď to víme a je třeba si jen přát, abychom po dalších dvaceti letech mohli konstatovat pozitivní změny penitenciárního systému, založené v neposlední řadě také na empirickém zkoumání skutečnosti.

I tak může skončit jedna jízda autem

Ve znojemské věznici se v současné době realizuje kampaň zaměřená na účastníky dopravních nehod. Časté jsou besedy viníků i obětí s veřejností a cílené jsou zaměřené hlavně na mladé lidi a budoucí majitele řidičského oprávnění. Tragické dopravní nehody jsou dnes bohužel velmi časté, a proto je třeba snažit se o cokoli, co by tento neblahý trend mohlo zastavit.

Ludmila Kurdíková

Novinář z regionálního tisku se na mě obrátil s prosbou, že by rád mluvil s vězňněm, který by byl ochoten se někomu veřejně omluvit. Ochotný k tomu byl však pouze jeden z odsouzených. Byl to člověk, který se při dopravní nehodě dopustil ublížení na zdraví. Svou omluvu vyjádřil písemně:

„Chtěl bych se veřejně omluvit paní Š. z Jihlavy. Tuto omluvu však zároveň posílám i ostatním spoluobčanům, protože svým nezodpovědným jednáním jsem mohl ohrozit kohokoliv. Ke zveřejnění omluvy jsem dospěl s odstupem času, když jsem si plně uvědomil nebezpečnost svého jednání. Podceňování, neuvědomování úředního zákazu, spoléhání na štěstí a podceňování zdravotních změn v pokročilejším věku. Takovým přístupem dochází k poškození toho nejprecennějšího co člověk má - zdraví. Snažil jsem se vžít do situace poškozené a taky jsem si uvědomil, že tak se k životu přistupovat nesmí. V této

chvilu ještě cítím potřebu říci svůj názor. V občanské výchově by se měly děti na prvním stupni základní školy seznamovat s naším právním řádem, aby každý věděl, co od něj společnost bude vyžadovat. Celý život jsem žil bezproblémově a do rozporu se zákonem jsem se dostal až v současném důchodovém věku. Ve výkonu trestu jsem právem. Mrzí mě to a lituji způsobené bolesti poškozené a jejímu nejbližšímu okolí. Mohu k tomu jen dodat, že na způsobení nehody se nijak nepodílel alkohol ani jiné návykové látky. Jednalo se o moje osobní selhání a nešťastnou náhodu. Moc bych si přál, aby čtenáři moji omluvu přijali jako férové doznání. Přeji každému, aby měl dostatek sil a odpovědnosti vyhnout se případnému selhání vedoucímu k podobnému neštěstí, jako se stalo mně. V.P.“

Následky dopravních nehod ale neřeší jen lékaři ale mnohdy, a to mnohem delší dobu, psychologové.

K problematice účastníků dopravních nehod se vyjádřila také psychologka Věznice Znojmo Květa Štrublová: „Pokud někdo autonehodu způsobí, ale bez přítomnosti alkoholu, drog a nebo jiných návykových látek, může mu soud udělit jen podmínku. Někdy soud po zvážení celé situace neuloží ani tu. Nicméně řidič, který způsobí sobě nebo i druhému zdravotní omezení s celoživotními následky, popřípadě zaviní smrt, může mít těžké psychické trauma. Znáám případy, kdy nešlo nehodě zabránit a řidič se léčil, poměrně dlouhou dobu, na psychiatrii. Z vlastní praxe znám řidičku, která po tříměsíčním pobytu na psychiatrii docházela ještě do poradny a s psychologem rozebírala to, že se „nikdy nezbaví těch očí“, které při nehodě nárazem na přední sklo viděla.

Jsou ovšem i lidé, kteří řídili auto pod vlivem návykové látky, a nebylo to poprvé. Tito řidiči jsou schopni celou situaci bagatelizovat. V poslední době těchto nebezpečných účastníků provozu přibývá, a i když dostanou podmíněné tresty, stále nemají zábrany se před jízdou napít; dají si „pár piv, či skleniček“ a pak usednou za volant. Nemusí nikoho připravit o život ani těžce zranit, ale pokud se to stane, tak nejsou připraveni přiznat svůj díl viny a lehkomyšlně prohlásí: „Vždyť se nic nestalo, může si za to ten druhý účastník nehody, protože byl na špatném místě.“

Agresivita stojí za vším

Dost často se kromě alkoholu přidává jako příčina autonehod agresivita

ta řidiče. Není to jenom u mladších řidičů, ale všeobecně se můžeme s bezohledností mezi lidmi a rovněž v silničním provozu setkávat dost často. Je zajímavé sledovat, který typ osobnosti má k agresivitě sklony. V mnoha případech se jedná o člověka samolibého, který je přesvědčen,

že druhé ovládá, a proto se mu všichni musí podřídít. Lépe řečeno „jít mu z cesty“, jinak budete mít „smůlu“. U mladých se jedná spíše o agresivní či nepřiměřený styl jízdy či předjíždění na motorkách. Bylo by dobré, kdyby se silničnímu provozu věnovalo více času ve sdě-

lovacích prostředcích. Jako u většiny trestné činnosti se obětem všeobecně věnuje málo pozornosti. Někdy jsou soudním výsledkem traumatizovány, a to hlavně tehdy, pokud není viník vůbec potrestán, a nebo pokud je podle jejich názoru trest nedostačující.

I bývalí narkomané mají po výkonu trestu šanci na nový život

Jak najít práci

Zuzana Búrgerová, Sananim

Spolupráce vězeňské služby a sdružení Sananim

po propuštění z vězení

Mnoho vězňů naráží po ukončení výkonu trestu na potíže se hledáním zaměstnání kvůli záznamu v rejstříku trestů. S tímto problémem jim pomáhá Pracovní a sociální agentura (PSA) ve spolupráci s Cokuzem (Centrum pro osoby v konfliktu se zákonem) občanského sdružení Sananim. Agentura zahájila v lednu tohoto roku nový projekt, který je financován z prostředků Evropských sociálních fondů v rámci operačního programu Praha Adaptabilita. Program se realizuje ve spolupráci s Vazební věznicí Praha Ruzyně.

„Pomohli mi se vším, kvůli čemu jsem měl noční můry a nemohl spát,“ chválí pracovní agenturu svalnatý, usměvavý třicátník, kterému budeme v našem článku říkat Ota. „Už ve vězení jsem si řekl, že teď už se mi povede najít správnou cestu a nezklamat blízké kolem sebe. Bez Sananimu by to šlo asi taky, ale bylo by to o hodně těžší,“ usmívá se Ota spokojeně. Jeho entuziasmus je až ohromující, ve srovnání s tím, čím si prošel a co má ještě před sebou – především splacení více než půlmilionového dluhu.

Vězni se dozvídají o projektu s názvem Příprava a přímá podpora vstupu na trh práce pro bývalé uživatele návykových látek a osob ohrožených drogovou závislostí v konfliktu se zákonem zpravidla na informačním semináři, který PSA ve věznicích pořádá a o který věznice mohou i samy požádat. Kromě nich dochází pracovníci PSA do vazební věznice Ruzyně dvakrát týdně na individuálně sjednané návštěvy na vyžádání klientů a podle jejich konkrétních potřeb. První schůzka, kterou si klient vyžádá, je spíše orientační a do příštích schůzek si klient přináší svá vlastní témata. Kromě čtvrtletní návštěvy ve Vězeňské službě kontaktuje Sananim i další věznice v ČR s nabídkou představení služeb organizace a pohovoru s odsouzenými. Po informačním semináři má vězeň možnost si s pracovníky PSA individuálně dopisovat. V korespondenci se pak odhalí řada problémů, které vězně během výkonu trestu nejvíce tíží. Nejčastěji jsou to dluhy, exekuce a potenciální pracovní uplatnění, posléze rodinné problémy a snaha ve vězení abstinovat.

Práce ve vězení pomáhá

„Optimální je začít spoluprací s klientem přibližně půl roku před ukončením výkonu trestu, ale dopisujeme si i s těmi, kteří mají výstup naplánovaný až v roce 2013,“ uvádí pracovníce PSA Tereza Skučková. Výsledkem této spolupráce je lepší připravenost klientů do reálného života. Po výstupu už mají určitou představu o tom, jaký typ práce by si mohli najít, dokáží realisticky nahlédnout svoji životní situaci a vědí, jaké problémy je třeba řešit přednostně. K lepší připravenosti by přispěla třeba i práce ve věznicích, ke které se bohužel řada vězňů nedostane v potřebném rozsahu. Po výstupu se tedy začíná většinou s téměř jakoukoli brigádní činností. Podle pracovních zkušeností odsouzeného a v případě, že se osvědčí, má možnost nastoupit u spolupracujícího zaměstnavatele nebo mu pracovní poradce PSA doporučí vhodný rekvalifikační kurz, popřípadě dálkové studium střední školy. Klienti, kteří si takto dokončí vzdělání, pak mají větší možnost uplatnit se na kvalifikovanějších pracovních místech. Většinu propuštěných vězňů se podaří zaměstnat na volném trhu práce. Podporovaná zaměstnání a spolupracující zaměstnavatelé jsou variantou pro ty, pro které nelze z řady důvodů zaměstnání najít (například zápis v rejstříku trestů, nedokončené vzdělání, zdravotní handicap a jiné). Spolupracující firmy nebo zaměstnavatelé vědí o drogové nebo kriminální minulosti klientů. Zaměstnávají je vzhledem k předchozí dobré spolupráci s PSA a dobrým pracovním výsledkům předchozích klientů. Výjimečnost celého projektu spočívá v jeho návaznosti a kontinu-

itě, protože práce s klientem pokračuje i po jeho výstupu z vězení formou spolupráce v pracovní agentuře. Kromě sestavení životopisu a hledání pracovního místa provádějí poradci s klientem nácvik pracovního pohovoru a kultivaci komunikačních dovedností. Nalezení pracovního uplatnění je vzhledem k extrémní zadluženosti klientů jejich hlavní prioritou.

Nový život, staré dluhy

„To, co jsem od začátku nejméně oceňoval, byl normální lidský přístup, to, že můžu mluvit upřímně a nestydět se za svou minulost,“ říká Ota. Sedmatřicetiletý, podruhé trestaný Ota začal se sdružením Sananim spolupracovat už ve výkonu trestu prostřednictvím korespondence a spolupráce pokračovala i po jeho propuštění. Největším handicapem pro start do nového života byl Otův více než půlmilionový dluh a ztráta bydlení. Do dluhů se dostal kvůli neplacení nájmu v bytě, který začali za jeho nepřítomnosti obývat cizí lidé a vybydleli ho. Jeho další dluhy vzrostly o pohledávky za pokuty MHD a za neplacení zdravotního pojištění.

„Do nového začátku mi pomohl hlavně příspěvek na bydlení a stravenky od PSA,“ říká Ota, který našel pracovní uplatnění jako zahradník. Sociální pracovníci pracovní agentury mu pomohla zorientovat se v dluzích a za přispění pracovníků PSA se mu podařilo vylepšit si i vztahy v rodině. Jeho vysněnou prací je být profesionálním řidičem. Kromě toho usiluje o absolvování večerního studia odborného učiliště v oboru zámečnický. Drobné úspěchy mu pomohly vrátit sebevědomí a nepodléhat depresím i přesto, že má před sebou stále velké dluhy.

Strach z toho, co čeká venku

Odchod z vězení není nikdy jednoduchý, a když je ještě navíc klient drogově závislý, bez finančních prostředků a bez domova, recidiva drog je častým řešením této situace. A zde právě může pomoci PSA, která s klientem promyslí plán do budoucnosti podle toho, zda se klient chce jít léčit, nebo hledat uplatnění na trhu práce.

V případě závislého klienta zařizují pracovníci PSA konkrétní léčbu. Naproti tomu abstinující klient má možnost vstoupit do normálního života a najít si s podporou PSA práci. První měsíc může klient využít příspěvek na bydlení, stravenky a úhradu jízdného. Nepříznivým faktorem mnoha klientů jsou pochyby, zda se dá vůbec žít „normální“ život s dluhy, které jsou často téměř na celý život. S těmi radí sociální pracovnice Vilma Šilarová, která klientům pomůže nejprve veškeré dluhy zmapovat a následně podat žádost o vytvoření splátkového kalendáře. „Klientům vždy doporučuji posílat pravidelně aspoň malou částku než neplatit vůbec. Tím se spíše vyhnou tomu, aby byl dluh postoupen vyšší instanci, třeba soudu,“ dodává Šilarová. Ve složitějších případech je klientovi doporučeno kontaktovat bezplatnou právní radu. Nezanedbatelnou podporu ovšem znamená i to, že si klient může s pracovníky PSA popovídat o svých starostech a problémech každodenního života. „Vědomí sociální vyloučenosti

Droga jako falešná cesta ze stresu

Třicetiletý Karel nevypadá ani jako bývalý narkoman, ani jako bývalý vězeň. Pracoval v jedné lepší restauraci, kde byl velký provoz, a tak začal užívat pervitin, aby pracovnímu tempu stačil. Pod vlivem návykových látek však po čase zavinil autonehodu a musel do vězení. Tam se dozvěděl o sananimském programu a po propuštění pravidelně docházel do PSA. I přes takové handicap, jako byl zápis v rejstříku trestů nebo pouze krátká pracovní zkušenost, se mu podařilo vrátit se do normálního života. Pracuje ve stejné restauraci, kde ho zaměstnavatel přijal první měsíc za třetinový plat s tím, že počká, zda se osvědčí. Karel pracuje a úspěšně abstinuje. Jako klíčový faktor reintegrace zde kromě pracovníků PSA sehrála také rodina, která Karla podpořila a pomohla mu s ubytováním.

a nezařaditelnosti bývá často vstupní branou do opětovného užívání drog a páchaní trestné činnosti. Už proto je pro nás spolupráce s věznicemi ne-

smírně důležitá a naším cílem je získat více takových partnerů jako je VV Ruzyně,“ říká pracovník sananimského zařízení Cokuz Richard Mercel.

Zaměstnávání vězňů před šedesáti lety a dnes

Zaměstnávání odsouzených je dlouhodobě jednou z hlavních priorit vězeňské služby. Odsouzení si tak mohou například splácet dluhy vzniklé trestnou činností, platit výživné na děti, splácet exekuční příkazy, dluhy na zdravotním pojištění a další vzniklé pohledávky. Ve znojemské věznici je v současné době zaměstnáno u cizích subjektů 33 odsouzených, kteří vykonávají pomocné práce pro soukromé subjekty. Ve vnitřní režii je zaměstnáno 38 odsouzených, pracujících v kuchyni, dílnách i při úklidu prostor věznice.

Ludmila Kurdíková

O zaměstnávání odsouzených je na Znojemsku velký zájem. Kromě stálých zaměstnavatelů jsou odsouzení využíváni i pro pomoc městu během mimořádných událostí, například při letošní sněhové kalamitě. Během jarních, letních a podzimních měsíců vzroste pravidelně zájem o sezónní práce v zemědělství, jako je tomu v současné době, kdy odsouzení pracují na vinicích. Vzhledem k tomu, že ve Znojmě byla věznice i v padesátých letech, nabízí se zajímavé porovnání zaměstnávání současného a toho, co bylo před šedesáti lety. Ze zprávy z 12. dubna 1951 lze vyčíst následující informace:

„Po stránce pracovní vězni jsou dobře zaměstnáni. V přítomné době pracuje v krejčovské ústavní dílně 35 vězňů-žen, v druhé krejčovské dílně na zhotovování vojenských stanových dílců pracuje 68 vězňů-žen. Zbytek vězňů je zaměstnán v ústavní prádelně, dále pletením svetrů pro národní podnik, zašíváním pytlů a dráním peří. Mimo toho jest jeden pracovní oddíl vězňů-žen v síle 15 osob ode-

slán každodenně na práci do národního podniku Znojmi, továrny na konzervování zeleniny. Pokud se celkového přehledu o ústavě jedná, dá se říci, že je to vůbec jeden z našich nejlepších ústavů v kraji. Velitel SVS vrchní strážmistr Boček skutečně se stará o zvelebení ústavu, stará se o to, aby byla zajištěna práce pro vězně, věnuje se výchově nových příslušníků SVS, kteří si teprve začínají osvojovat vojenské vystupování,“ vyplývá ze zápis z prohlídky trestního ústavu pro ženy ve Znojmě, 12. dubna 1951).

Práce jako součást trestu

Z historických materiálů je zcela jasné, že zaměstnávání odsouzených byla věnována pozornost i v minulosti. A patřilo k prioritám tehdejší vězeňské služby.

Zaměstnávání mohlo být uloženo i přímo jako náplň výkonu trestu. V historických zápisech tak čteme: „Miloslav G., který se vyhýbá řádné

práci, potuluje se v pohraničním pásmu a byl potrestán ONV v Mikulově pro přestupek § 10 zákona č. 198/8 Sb. (zákon o občanských legitimacích) vězením, v trvání 14 dní, který si odpývá ve věznici ONV v Mikulově, zařadit vzhledem k jeho mládí na jeden rok do tábora nucených prací za účelem návky k práci jako povinnosti vymezenou naší ústavou.“ (Zápis z jednání krajské komise č. 13 konané dne 23. března 1949 v Brně, pro zařazování osob do tábora nucené práce.)

I přesto, že zařazování odsouzených do práce není jednoduché vzhledem k plnění mnoha zákonem daných postupů a předpisů, je ve znojemské věznici trvale vyvíjena maximální snaha o zvyšování počtu zaměstnaných odsouzených.

Neziskovky pomáhají v návratu do života

Čas strávený ve výkonu trestu odnětí svobody by neměl být pouze dobou odpykávání si trestu, ale také časem sociální rehabilitace. Snahou by mělo být vězně nejen izolovat od společnosti, ale také se pokusit rozvinout v nich vlastnosti a dovednosti, které by jim napomohly k úspěšnému návratu do společnosti. Tento nelehký úkol je jak na straně vězeňské či probační služby, tak také na straně neziskových organizací.

Neziskové organizace mohou vzhledem ke svému charakteru poskytnout široké možnosti. Vyplývá to například z výsledků srovnávacího výzkumu, který jsem uskutečnila v roce 2009 a který se zabýval analýzou sítě sociálních služeb pro vězně v Nizozemí a v České republice. Tyto poznatky mohou být východiskem pro diskuzi o spolupráci neziskových organizací a vězeňské služby v České republice. Při výzkumu byly jednotlivé poskytované služby neziskových organizací klasifikovány podle charakteru do šesti skupin (viz. Příloha, Tab. č. 1).

Práce dobrovolníků základem

Z výzkumu vyplynulo, že neziskové organizace skrývají velký potenciál především ve dvou rovinách. V té první jde o organizace, které

představují odborníky v oboru sociální práce a psychologie, popřípadě v různých jiných oborech a terapiích, kde mohou poskytnout kvalifikované služby. Dalším velkým potenciálem je laická pomoc založená na dobrovolné službě – můžeme mluvit o občanské pomoci - dobrovolnictví. Hlavní výhodou této praxe je pochopitelně její finanční nenáročnost. V Nizozemí práce dobrovolníků obsáhne asi 60 procent poskytovaných sociálních služeb ve věznicích. Z Nizozemska bychom se mohli inspirovat především tím, že kontakty se sociálně zdravými jedinci mohou být dobrou podporou rozvoje komunikačních dovedností, tvorby sebeobrazu, stavby zdravých sociálních vazeb a jiných dovedností, které u vězňů v průběhu trestu spíše upadají. Takové kontakty mohou mít formu skupinových setkání s konkrétním programem na určité téma,

kteří následně přispívají k informovanosti a vzdělání uvězněných. Pro vězně je velmi důležitá i korespondence s dobrovolníky neziskových organizací. Tato činnost je zaměřena na rozvoj schopnosti se vyjadřovat, zvládat pravopis a stylistiku, ale je důležitá i pro duševní rozvoj osobnosti odsouzených a určitou intelektuální solidaritu s uvězněnými. Velmi užitečné jsou i extramurální aktivity, jejichž účelem je připravit odsouzené před propuštěním na život na svobodě. Dalším nizozemským projektem, který umožňuje snadnější návrat z vězení, je projekt Udržování bydlení.

Spolupráce subjektů je nezbytná

Efektivita a proveditelnost jednotlivých aktivit je samozřejmě podmíněna splněním určitých podmínek. Klíčovým předpokladem je podpora vězeňské služby. Důležitá je zejména spolupráce všech zúčastněných subjektů. Současně je ale třeba dbát na vysokou úroveň bezpečnosti a všech souvisejících faktorů. To předpokládá odpovědnost, vytrvalost a uvědomělost spolupracujících neziskových organizací. Je žádoucí, aby jejich činnost byla koncepční a systematická. Důležité, je aby budoucí účastníci reintegračních aktivit, vězeňská služba i zúčastněné neziskové organizace včas a důsledně probrali všechny aspekty spolupráce i možné negativní stránky. Důležitá je samozřejmě také odborná diskuse, jejíž součástí by měl být i tento článek.

Klasifikace sociálních služeb pro osoby ve výkonu trestu odnětí svobody

Sociální kontakt	Korespondence	Skupinová, individuální, přání k narozeninám, plánovaná a organizovaná
	„Face to face“ kontakt	Osobní kontakt, návštěvy – skupinové, osobní asistence, tematická setkání
Duchovní služby	Liturgické obřady, duchovní vedení a podpora, poskytování Bible a jiných duchovních materiálů	
Multifaktoriální služby	Preventivní program pro mladistvé delikventy, kreativní program, psychosociální tréninky, terapie,...	
Extramurální aktivity	Udržení bydlení, péče o rodinu vězňů, předávání darů jménem vězňů, pomoc s hledáním ubytování a pracovního místa po propuštění, pomoc s dluhy,...	
Informace	Časopisy, poradenství, drogové poradenství – harm reduction	
Edukace	Výcvik, příprava na propuštění, vzdělávací programy	

Motivace vězňů získat zaměstnání v Anglii a Walesu

Iva Nekovářová, Dan Hegg
University of Wales Institute Cardiff, UK

Vězeňská populace v Anglii a Walesu se výrazně zvýšila v posledních deseti letech. Počet vězňů vystoupal z 64 830 v lednu 1999 na 82 075 v lednu 2009. Ministerstvo spravedlnosti uvádí, že v roce 2008 bylo 99 525 pachatelů odsouzeno k okamžitému odnětí svobody a více než 65% z nich byl udělen trest na méně než 12 měsíců.

Pachatelé, kteří byli odsouzeni na méně než 12 měsíců, mají nejvyšší procento recidivy, a to 59,9%. Vězni s krátkodobými tresty mají totiž mnoho problémů jako například problémy s ubytováním po propuštění, nezaměstnaností a alkoholovou či drogovou závislostí. Je tedy nezbytné, aby se těmto mnohým problémům čelilo, a v zájmu snížení recidivy je potřeba se jimi zabývat (Lewis et al, 2003). Vězeňskou a probační službu Anglie a Walesu sdružuje výkonná agentura ministerstva spravedlnosti National Offender Management Service (NOMS).

Sedm cest k nápravě

V návaznosti na důkazy získané z různých oblastí výzkumu stanovil NOMS sedm cest ke snížení trestné činnosti:

1. ubytování
2. vzdělávání a zaměstnanost
3. zdraví
4. drogy a alkohol
5. finance a dluh
6. děti a rodinné zázemí
7. postoje v myšlení a chování

Podle výzkumu problémy v těchto oblastech mohou hrát důležitou roli při získávání a udržení zaměstnání. To je patrné z výzkumu prováděného Ivou Nekovářovou, Danem Heggsem a Joselyn Sellenovou na University of Wales Institute Cardiff (UWIC). Jádrem výzkumu byla kvalitativní studie používající semi-strukturované rozhovory, zaměřené na zkoumání postojů pachatelů k zaměstnávání. Z tématické analýzy rozhovorů vyplynulo, že vězni mají problémy v některých oblastech či většině z těch, které NOMS vytyčila jako mezníky vedoucí k recidivě. Podle tohoto výzkumu mohou v těchto oblastech vést možné problémy nejen k recidivě, ale také mají potenciál zabránit získání a udržení zaměstnání. Jedná se například o problémy spojené s nedostatkem ubytování po ukončení odnětí svobody, zneužívání drog a alkoholu

a nedostatek vzdělání. Někteří vězni se zdáli být motivováni a připraveni hledat si zaměstnání. Nicméně jeden z možných důvodů, který komplikuje snahu najít si zaměstnání, je způsoben současnou hospodářskou situací a nedostatkem pracovních příležitostí. Ačkoliv se jedná o externí motiv, je důležité motivovat vězně a pomáhat jim, aby si našli zaměstnání.

Výzkum i motivace

Další studie prováděná na zmíněném ústavu využívá kombinovaný přístup, kde jsou tradiční kvantitativní metody doplněny kvalitativní analýzou dat. Studie se zúčastnilo téměř 130 vězňů odsouzených na méně než 12 měsíců. Vězňové byli během šetření dotazováni na své osobní aspirace a zájmy pomocí dotazníku Personal Aspiration and Concerns Inventory for Offenders (PACIO). Tento test je považován za relevantní a spolehlivý nástroj na měření motivace pachatelů změnit své chování. Tento test funguje i jako motivační prvek. Výzkum byl proveden tak, že vězňové byli náhodně rozděleni do tří skupin, z nichž rozhovory ve dvou skupinách využívaly test PACIO a třetí skupina byla bez intervence (Non-treatment group). Cílem rozhovorů bylo zvýšit motivaci vězňů k účasti ve vězeňských činnostech, jako je například vzdělávání a práce ve vězeňských dílnách. Zapojení se do vězeňských vzdělávacích programů může zvýšit vzdělání vězňů, které podle výzkumu může přispět ke zvýšení zaměstnatelnosti. To následně hraje důležitou roli při získávání zaměstnání. Získávání a udržení zaměstnání pro propuštěné vězně je složitý problém. Podle forenzního výzkumu zabývajícího se touto problematikou je zaměstnání zvláště problematické pro vězně, kteří byli odsouzeni ke krátkým trestům. Tato část vězeňské populace má mnoho kriminologických potřeb v oblastech, jako je bydlení, duševní zdraví a vzdělávání. Je proto důležité motivovat vězně ke snížení kriminální činnosti například zvýšením jejich potenciálu v oblasti vzdělávání. Zvýšení vzdělání a kvalifikace

v době současné hospodářské krize může být prospěšné pro bývalé vězně v budoucnosti, kdy trh práce bude opět v rozkvětu a pracovní příležitosti nebudou tak vzácné, jako jsou nyní. (<http://rds.homeoffice.gov.uk>)

Reference:

Lewis, S., Vennard, J., Maguire, M., Raynor, P., Vanstone, M., Raybould, S., Rix, A. (2003). *The resettlement of short term prisoners: an evaluation of seven Pathfinder programmes. Findings 200 London*
Ministry of Justice (2009a). *Population in custody monthly tables January 2009 in England and Wales*
Ministry of Justice (2009b). *Local Adult Reoffending 1 October 2007 – 30 September 2008 England and Wales*
Ministry of Justice (2010). *Sentencing Statistics: England and Wales 2008 Statistics Bulletin*
National Offender Management Service NOMS (2007). *Learning to Change – Developing Skills to Reduce Re-offending*
Sellen, J.L., McMurran, M., Theodosi, E., Cox, M. and Klinger, E. (2008). *Validity and Reliability of the Personal Concerns Inventory: Offender Adaptation (PCI: OA) with Adult Male Prisoners*. *Psychology, Crime and Law*.

Mistrovství ČR psů obranářů SKS TART 2010

Ve dnech 7. – 9. května 2010 se příslušníci služební kynologie zúčastnili IX. Mistrovství ČR psů obranářů TART 2010 v Rakovicích u Čimelic.

Další soutěžící tvořili kromě jiných i příslušníci věznice Stráž pod Ralskem, Městské policie a Policie ČR. Soutěžilo se v deseti disciplínách kategorie poslušnost a deseti disciplínách kategorie obrana.

Příslušníci věznice Oráčov obsadili v celkovém pořadí druhé, třetí, čtrnácté a pětadvacáté místo z celkem sedmadvaceti startujících.

2. místo nstrm. Černý, 3. místo pprap. Titlbach, 14. místo nstrm. Riedl, 25. místo nstrm. Svoboda

Pavel Hegr, Milan Takáč

Mezinárodní seminář bojových umění Kalisz 2010

Již devátý ročník Mezinárodního semináře bojových umění a zásahových technik, určený hlavně pro příslušníky vězeňské služby a policie, se uskutečnil od 3. do 6. června 2010 v polské Kaliszi. Seminář pořádá tradičně místní vzdělávací centrum pro vězeňskou službu. Vedle zástupců české vězeňské služby se semináře zúčastnilo 160 zástupců z Itálie, Francie, Estonska, Litvy, Lotyšska, Gruzie, Ruska, Maďarska a dalších zemí. Kromě evropských zemí zde byla i delegace z Mongolska.

Po slavnostním zahájení jsme byli rozděleni do tří tréninkových skupin, ve kterých jsme cvičili až do konce semináře. Výuka byla velmi intenzivní a náročná, neboť se cvičilo až šest hodin denně.

Seminář vedli a po jednotlivých skupinách se střídali tito mistři bojových umění: P. Colla – 9 dan Jiu-jitsu, Karate (IT); P. Floch – 9 dan Combat, 5 dan Krav maga (FR); M. Kuswik – 8. dan Vombat, Jiu-jitsu (POL); I. Kocis – 5 dan Tai-Jitsu (HUN); A. Kups – Combat 56 (POL); R. Wiśniewski – 5. dan Jiu-Jitsu (POL); J. Chęcinski – 6. dan Jiu Jitsu (POL); M. Rudzki – 9 dan Hunshi (POL); Shuseki Shihan C. Artusi – 8 dan (IT); L. Koltun – mistr světa v Kickboxu (POL); P. Zaremba (POL) – poradce pro kriminalitu (pro východní Evropu) a instruktor pro operativní činnost.

Tréninky byly zaměřeny na taktiku a techniku služebních zákroků, včetně zrušení pasivního odporu, zajištění osob a jejich prohlídky, dále na boj a obranu beze zbraně a na obranu proti napadení bodnou či střelnou zbraní a na práci s tonfou. Během semináře byl dán prostor i některým zástupcům zúčastněných zemí, aby vedli část tréninkového bloku a mohli tak předat své zkušenosti s aplikací výše uvedených technik v praxi. Můžeme říci, že již tradičně jsme byli přizváni i my jako zástupci Institutu vzdělávání VS ČR a kolegové z Vaze-

bní věznice Ostrava, abychom předali své poznatky ostatním účastníkům semináře. V naší prezentaci jsme se zaměřili na sebeobránné techniky, které vycházejí z ruského bojového umění Systema (zástupci IV VS), a na techniky boje v držení (zástupci VV Ostrava).

Průběh semináře byl zpestřen pátečním večerním společenským setkáním zahraničních hostů, sobotními závody ve střelbě z pistole a v paintballu a příjemným posezením při sobotním grilování.

Během akce jsme využili možnosti navázat vzájemné kontakty s ostatními účastníky a dostali jsme i kon-

krétní nabídky účastnit se dalších mezinárodních seminářů, například v Brestu ve Francii nebo ve výcvikovém středisku v polské Kule, kde se zaměřují i na výcvik speciálních eskort. Toto středisko už měli možnost navštívit naši kolegové z Věznice Ostrava. Byli bychom velmi rádi, kdyby nám byla dána možnost zúčastnit se výše zmiňovaných seminářů, neboť jejich absolvování by určitě bylo přínosem jak pro výcvik sebeobránných technik ve vězeňské službě, tak i pro výcvik eskort zvláště nebezpečných osob.

Autoři pracují jako učitelé odborných předmětů IV VS

Na začátku května se v Institutu vzdělávání VS ČR ve Stráži pod Ralskem uskutečnil zdokonalovací kurz sebeobrány. Tentokrát byl zaměřený mimo jiné na seznámení s ruskou sebeobránnou technikou s názvem Systemy.

Kurs ruské sebeobrány SYSTEMA

Kurzy tohoto zaměření jsme absolvovali od roku 2000 několikrát, což nám umožňuje provést určité srovnání s předcházejícími kurzy, které byly obsahově totožné, ale ve finální podobě se značně lišily, a to hlavně specializací hostujícího lektora. V tomto kurzu jím byl David Sýkora, který je hlavním zástupcem bojového umění Systema pro ČR. Toto ruské bojové umění bylo pro drtivou většinu účastníků něčím novým. Snahou lektorů bylo řešit individuální dotazy účastníků zaměřené na problematiku situace v rámci služby. Řešené situace vycházely z vlastní praxe účastníků, kterou vykonávají ve svých věznicích ať už při školení služební přípravy, nebo při reálných služebních zákrocích. Tento přístup nebývá u ozbrojených složek většinou běžný, neboť se tu spíše dbá na striktní dodržování předem připravovaného programu.

Naopak bylo znát, že lektori vítali jakékoliv připomínky a program ochotně přizpůsobovali požadavkům účastníků. Nešlo tedy jen o mechanické opakování předváděných technik, ale o přijetí zásad použitelných při různých situacích služebního zákroku.

V případě řešení modelových situací, které se vytvářely na základě služebních zkušeností účastníků, se nejdříve nechávalo jejich řešení na zakročujících, následně byl pak postup řešení situace podroben rozboru přihlížejících i samotných lektorů. Společně se tak nacházely optimální způsoby zákroku.

Během výcviku jsme si ověřili, že zásady a techniky Systemy lze využít pro praxi příslušníků VS ČR. Mnohdy bylo překvapením, že techniky jsou podobné, jak je známe z minulých kurzů, ale v jiném pojetí v souladu se zásadami Systemy jsou funkčnější

a mnohdy dávají větší logiku řešení situace.

Celkově byl velmi kladně hodnocen přístup lektorů, kteří měli kurz organizačně na starosti. Lektori aktivně projevovali zájem o naši zpětnou vazbu a o naše návrhy na případné změny v obsahu kurzu, aby se kurzy co nejvíce blížily potřebám instruktorů služební přípravy.

Ladislav Matouš, Petr Mäsiar

Metodika střelecko - taktické přípravy

Metodika střelecko-taktické přípravy byla hlavním obsahem pilotního kurzu, který se uskutečnil v druhé polovině dubna v rámci celoživotního vzdělávání zaměstnanců v Institutu vzdělávání VS ČR ve Stráži pod Ralskem. Byl koncipován tak, aby se nacvičované činnosti co nejvíce přiblížily reálným podmínkám služebního zákroku při eskortách do zdravotních zařízení.

Kromě základního střeleckého cvičení, včetně zásad vedení výuky střelecké přípravy, obsahoval také výcvikové a výukové metody zaměřené na střelbu za pohybu, na přenos střelby (i na více cílů), na střelbu z nestandardních pozic a poloh a na součinnost více osob během služebního zákroku. Součástí výcviku bylo také osvojení si taktických zásad řešení krizových situací za použití střelné zbraně, a to hlavně nácvik evakuace eskorty při jejím napadení.

Kurz, který se konal v přírodních podmínkách na střelnici v Brništi, vedl David Sýkora, hlavní instruktor sebeobránného stylu Systema pro CZ, lektor Masarykovy univerzity a člen I.D.M. Security International. Vzhledem k tomu, že se kurzu zúčastnili především zkušení střelci (hlavně instruktoři střelecké přípravy z jednotlivých věznic), byl dán prostor i jim, aby svými připomínkami a podněty přispěli k tvorbě optimální podoby následných kurzů střelecko-taktické přípravy. Během výcviku měli účastníci možnost seznámit se, a vyzkoušet si nové zbraně, které přímo na střelnici přijeli předvést zástupci firmy Česká zbrojovka a.s., Uherský Brod.

Pavel Hegr, Milan Takáč

Verbální a fyzické

Jana Paukertová

řešení konfliktů

V druhé polovině května se v Institutu vzdělávání VS ČR ve Stráži pod Ralskem uskutečnil pilotní běh kurzu Verbální a fyzické řešení konfliktů. Tento kurz je určen všem příslušníkům a občanským zaměstnancům Vězeňské služby ČR, kteří by se mohli vzhledem ke svému funkčnímu zařazení dostat do konfliktních situací především při styku s vězňnými osobami.

Kurz se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická příprava je zaměřena na vysvětlení pojmu konflikt a psychologických souvislostí konfliktních situací. Věnuje se rovněž vhodnému výběru komunikačních prostředků i tomu, jak zachytit signály blížícího se konfliktu a jak mu předejít. V praktické části si posluchači mohou vyzkoušet některé techniky sebeobrany. Protože je kurz určen i civilním zaměstnancům VS ČR, kteří se sebeobranou tolik zkušeností nemají, jsou vybrány k nácviku prvky účinné sebeobrany tak, aby odpovídaly vyspělosti posluchačů a různým situacím a prostoru. Teoretickou i praktickou část spojuje řešení modelových konfliktních situací a jejich analýza z hlediska užité verbální i neverbální komunikace, taktiky a bezpečnosti.

Pilotního kurzu se zúčastnilo celkem 19 posluchačů, 6 civilních zaměstnanců (převážně vychovatelů) a 13 příslušníků. Mezi posluchači byly i dvě ženy, které se zprvu prvků sebeobrany obávaly, ale jak později samy uvedly, podařilo se jim cvičené techniky zvládnout a byly z toho „přímo nadšené“.

Kurz byl posluchači hodnocen velmi kladně, poznatky a dovednosti získané v kurzu byly hodnoceny jako přínosné a upotřebitelné v praxi. Při ukončení kurzu zaznělo přání, aby se kurz co nejdříve opakoval a mohli se tak zúčastnit i další zaměstnanci, kteří se z kapacitních důvodů do kurzu nedostali.

Výkon väzby v zmiernenom režime v Banskej Bystrici

Marián Nosál

Nová právna úprava výkonu väzby v Slovenskej republike vstúpila do platnosti 1. júla 2006. Znamenala a znamená výrazný posun v chápaní väzby ako zaisťovacieho inštitútu pre potreby orgánov činných v trestnom konaní a súdov. Z tohto dôvodu na novú právnu úpravu musel zareagovať aj Zbor väzenskej a justičnej stráže, ktorý v zmysle príslušného zákona pôsobí ako špecializovaný orgán štátnej správy na úseku väzenstva.

Podľa dovtedy platnej právnej úpravy sa väzba vykonávala výhradne v celách spôsobom, ktorý predstavoval množstvo obmedzení voči obvineným osobám. V súčasnej dobe sa v súlade s § 35 zákona č. 221/2006 Z. z. v znení neskorších predpisov už väzba vykonáva diferencovane v štandardnom alebo zmiernenom režime, pričom zmiernenie obmedzení vo väzbe sa nesmie vykonať spôsobom a v rozsahu, ktorý by ohrozil účel výkonu väzby. O zaradení do režimu, v ktorom bude obvinený vykonávať väzbu, rozhoduje riaditeľ ústavu alebo ním poverený príslušník najneskôr najbližší pracovný deň po prijatí obvineného do výkonu väzby. Uvedený zákon v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 437/2006 Z. z., ktorou sa vydáva poriadok výkonu väzby (ďalej len „poriadok výkonu väzby“) poskytuje väzenskému personálu možnosť realizovať zaobchádzanie s obvinenými, ich zamestnávanie, vzdelávanie, či záujmové a športové aktivity, teda činnosti, ktoré sa doposiaľ s obvinenými nevykonávali.

Zriadenie oddielov so zmierneným režimom

Oddiel so zmierneným režimom v súlade s 37 ods. 1 zákona pozostáva z cel a priestorov na vzdelávanie, záujmovú a športovú činnosť. Vo vymedzenom čase, spravidla od budíčka do večierky, sa obvinený v priestoroch tohto oddielu môže voľne pohybovať a stretávať sa s ostatnými obvinenými. Na tomto základe bolo pri zriaďovaní oddielov so zmierneným režimom v ústave v prvom rade potrebné vyriešiť otázku, koľko cel a s akou ubytovacou kapacitou je potrebné vyčleniť na výkon väzby so zmierneným režimom. Pôvodne sa uvažovalo až s piatimi oddielmi s celkovou kapacitou 125 miest (až 35 % ubytovacej kapacity) na troch podlažiach ústavu. Vychádzajúc však z reálnych počtov obvinených, ktorých bolo možné umiestniť v zmiernenom režime, boli v roku 2006 zriadené dva oddiely zmierneného režimu, jeden s kapacitou 18 miest na 2. nadzemnom podlaží a druhý s kapacitou

46 miest na 4. nadzemnom podlaží. Samotná prax postupne ukázala nevýhody dislokácie oddielov na dvoch rôznych podlažiach, čo viedlo k premiestneniu menšieho oddielu z 2. nadzemného podlažia na 4. nadzemné podlažie. Situovanie obidvoch oddielov na 4. nadzemnom podlaží objektu väzby sa aj v súčasnosti javí byť z dispozičného i režimového hľadiska úplne optimálnym. V priestoroch 4. nadzemného podlažia (mimo oddielov so zmierneným režimom) je totiž zriadená posilňovňa pre obvinených, učebňa, väzenská knižnica a študovňa s potrebnými právnymi normami. Aktuálny počet 64 miest v zmiernenom režime je v podmienkach ústavu pre obvinených mužov dostatočný a predstavuje 18% z celkovej ubytovacej kapacity, ktorá je v súlade so zákonom stanovená na 353 obvinených. Vývoj počtu obvinených v posledných rokoch však znamená trvalý pokles (súvisí to s novou právnou úpravou trestného poriadku) a z dlhodobého hľadiska sa ich počet v ústave pohybuje na úrovni 200 - 220 obvinených. Z tohto dôvodu podiel obvinených v zmiernenom režime voči obvineným v štandardnom režime predstavuje až 27 %.

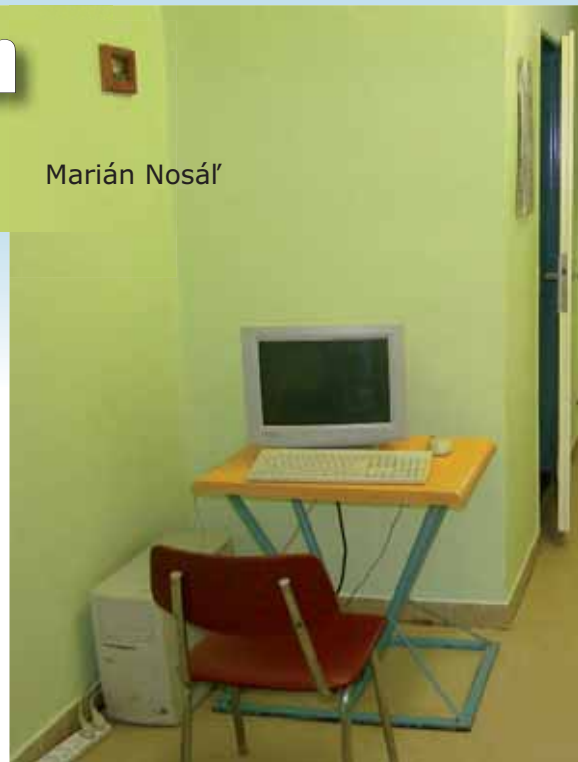
Podmienky zaradovania obvinených do oddielu so zmierneným režimom

Možnosť zaradenia obvineného do oddielu so zmierneným režimom je v zákone vymedzená negatívne. V § 37 ods. 3 zákona sa uvádza, že do oddielu so zmierneným režimom nemôžno zaradiť obvinených,

- a) ktorí sú v kolúzne väzbe,
- b) ktorí sú stíhaní pre trestné činy uvedené v § 47 ods. 2 Trestného zákona,
- c) ktorí sú v predbežnej väzbe alebo vo vydávacej väzbe,
- d) ktorí porušujú ústavný poriadok,
- e) u ktorých to neodporučil lekár vzhľadom na ich zdravotný stav.

Až do účinnosti vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 361/2008 Z. z., ktorou sa menil a dopĺňal poriadok výkonu väzby (1. októbra 2008), sa obvinení v Ústave na výkon väzby v Banskej Bystrici priamo do oddielu so zmierneným režimom nezaraďovali. V ústave bol

nerešpektovania pokynov a príkazov personálu, prípadne nedodržiavania zásad osobnej a kolektívnej hygieny. Na základe disciplinárneho previnenia je potom následne z oddielu vyradený a preradený do štandardného režimu výkonu väzby. Od účinnosti vyhlášky, ktorou sa doplnil poriadok

prijatý úzus, že zaradenie na oddiel má byť výberové, obvinený počas pobytu v štandardnom režime musel dodržiavať ústavný poriadok a mať slušné správanie a vystupovanie k ostatným obvineným i k väzenskému personálu. Podľa našich skúseností si následné umiestnenie do voľnejšieho režimu obvinený vážil a počas pobytu na oddiele so zmierneným režimom nebolo zaznamenané porušovanie povinností vyplývajúcich zo zákona a ústavného poriadku. Od zmeny poriadku výkonu väzby sa obvinený umiestňuje v oddiele so zmierneným režimom za podmienok ustanovených v zákone vždy, keď tomu nebránia dôvody uvedené v § 37 ods. 3 zákona. Paradoxne tak do oddielu so zmierneným režimom môže byť zaradený aj obvinený, ktorý už bol opakovane odsúdený a ktorý počas výkonu trestu odňatia slobody bol umiestnený v rámci vnútornej diferenciácie v oddieli „C“ diferenčnej skupiny (v podmienkach slovenského väzenského systému tej najprísnejšej). Takýto obvinený často vyvoláva konflikty s ostatnými obvinenými, vyskytujú sa prípady

výkonu vězby, bolo od 1. októbra 2008 do dnešného dňa z oddielov so zmierneným režimom postupne takto vyradených 50 obvinených (r. 2008 – 11, r. 2009 – 30, r. 2010 – 9). Sme názoru, že pôvodný spôsob zaraďovania obvinených do zmierneného režimu mal svoje opodstatnenie, aj napriek tomu, že pri obvinenom sa musí rešpektovať prezumpcia nevinny. Mnohí z obvinených však majú bohaté skúsenosti z pobytu vo výkone trestu a takýmto spôsobom môžu ovplyvňovať doposiaľ netrestaných páchateľov trestných činov, prípadne inak na nich negatívne pôsobiť. Aj z tohto dôvodu ústav je podľa nášho názoru potrebné upraviť zákon o výkone väzby a doplniť znenie § 37 ods. 3 o písm. f), podľa ktorého by do zmierneného režimu nebol zaradený obvinený na základe rozhodnutia riaditeľa z preventívno-bezpečnostných dôvodov alebo iného závažného dôvodu.

Vybavenie oddielov so zmierneným režimom

V súlade so zákonom sa v rámci zriadených oddielov nachádzajú oddychové zóny na chodbách, zariadená je kultúrna miestnosť, kuchynka, práčovňa. Na chodbách zmiernených režimov sú rozmiestnené stolíky so stoličkami, kde obvinení zvyknú vykonávať činnosti, pri ktorých sú relatívne nerušení ostatnými obvinenými. V kuchynke, vybavené kuchynskou linkou, je mikrovlnná rúra, rýchlovarná kanvica, varič a taktiež potrebné drobné kuchynské zariadenie. Vybavenie kuchynky sa stretlo s pozitívnym ohlasom u obvinených, pretože im dáva možnosť tepelnej

úpravy jednoduchých jedál. Kultúrna miestnosť slúži predovšetkým na sledovanie televízie, hranie rôznych spoločenských hier, besedy a taktiež je využívaná obvinenými ako jedáleň. V práčovni sa okrem automatickej práčky nachádza aj žehliaca doska so žehličkou. Pri konečnej úprave priestorov bol kladený dôraz na estetiku prostredia, k dobrému výslednému efektu prispel aj výber a kombinácia použitých farebných odtieňov maloviek spoločných priestorov.

Zaobchádzanie s obvinenými

Zaobchádzanie s obvinenými je pojem, ktorý predchádzajúci zákon o výkone väzby nepoznal. Podľa § 10 zákona predstavuje súhrn aktivít, ktorých účelom je diferencovaným spôsobom zabezpečiť výkon práv a povinností obvinených a súčasne zmierniť negatívne účinky izolácie obvineného od spoločnosti a obmedzení, ktoré vyplývajú z výkonu väzby. Zaobchádzanie s obvineným sa organizuje a vykonáva s dôrazom na účel výkonu väzby. V súlade so zásadou diferencovaného prístupu v zaobchádzaní je upravený i systém služieb a početnosť personálu na 4. nadzemnom podlaží. Počas celej doby, kedy sa obvinení môžu pohybovať mimo ciel (od budíčka do večierky) službu vykonávajú samostatní referenti režimu, ktorých hlavnou úlohou je udržiavanie disciplíny a poriadku na oddieloch a zabezpečovanie sociálnych práv obvinených. Okrem nich kultúrne a športové aktivity zabezpečujú ďalší dvaja príslušníci, tzv. referenti kultúrno-osvetovej činnosti, ktorí okrem aktivít s obvinenými dospelými, zabezpečujú aj vzdelávanie a aktivity hlavne s mladistvými obvinenými. Na každý mesiac spracúvajú ponukový list záujmovej a športovej činnosti, ktorý obsahuje aj prednášky v rámci osvetu a vzdelávania, zabezpečujú výmenu kníh z väzenskej knižnice a distribúciu časopisov a novín pre obvinených. Obvineným na športové aktivity slúži posilňovňa vybavená posilňovacími lavičkami, činkami, fitloptami, stacionárnym bicyklom, rebrinami a žienkami. Počas vychádzok majú možnosť hrať vo vychádzkových dvorcach stolný tenis, v letnom období na nádvorí ústavu nohejbal.

Veľkým pozitívom je zriadenie učebne, ktorú okrem obvinených so zmierneného režimu využívajú na vzdelávacie a záujmové činnosti aj obvinení zo štandardného režimu väzby, predovšetkým obvinení mladiství a obvinené ženy. Týmto kategóriám sa priamo nevenuje len personál oddelenia výkonu väzby a výkonu trestu, ktorý zabezpečuje vzdelávacie aktivity smerujúce k plneniu povinnej školskej dochádzky pre obvinených mladistvých, ktorí

nedovršili 16 rokov veku a osvetové aktivity pre obvinené ženy, kde je potrebné pri zaobchádzaní s nimi akceptovať ich špecifické potreby, ale aj pracovníci skupiny psychodiagnostickej a konzultačnej činnosti, ktorí s vybranou skupinou obvinených vedú diskusné sedenia zamerané na rôzne témy zo života. Negatívom je, že až doposiaľ v zbere nebolo systémovo vyriešené zaobchádzanie s obvinenými zamerané na vzdelávanie, záujmovú a športovú činnosť vysokoškolsky vzdelaným personálom, ako je to v prípade Váženskej služby Českej republiky. Akýmsi náhradným riešením v ústave je, že jeden z referentov zabezpečujúcich tieto činnosti má absolvované vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa v odbore andragogika, ktoré môže pri zaobchádzaní s obvinenými plne uplatniť. S uspokojením sme však prijali rozhodnutie systemizačnej komisie generálneho riaditeľa zboru, ktorá na náš podnet odsúhlasila zriadenie funkčného miesta samostatný referent režimu špecialista, u ktorého kvalifikačným predpokladom vzdelania potrebným pre výkon uvedenej funkcie je vysokoškolské vzdelanie prvého stupňa. Následne zriadenie takéhoto funkčného miesta odporučila pre všetky ústavy na výkon väzby.

Nová úprava výkonu väzby po roku 2006 sa prejavila nielen v zmene režimu väzby, ktorá sa týkala hlavne jej diferencovaného výkonu. Zmeny nastali aj v prístupe väzenského personálu k väzným osobám. Personál ústavu, ktorý nebol zvyknutý komunikovať s obvinenými, musí v rámci humanizácie väzby vyvíjať oveľa viacej úsilie pri riešení rôznych problémov obvinených. Zmysluplnou komunikáciou a poskytovaním relevantných informácií takto dosahuje lepšie výsledky pri zaobchádzaní s väznými osobami. O vcelku pokojnej atmosfére v ústave svedčí aj vývoj na úseku sťažností. V roku 2005 (teda rok pred účinnosťou zákona) bolo v ústave registrovaných celkovo 25 sťažností pri priemernom počte obvinených 377 (6,6 sťažností na 100 obvinených), v roku 2009 sme registrovali celkovo 7 sťažností pri priemernom počte 221 obvinených (3,2 sťažnosti na 100 obvinených). Ak na úseku sťažností došlo k poklesu, tak opačne na úseku psychologických činností k nárastu (porovnávajú sa roky 2005 a 2009) intervencií zo 132 na 147 a krízových intervencií z 18 na 29. Vychádzajúc len z počtov by tento nárast mohol svedčiť o zhoršenej situácii medzi obvinenými. Poznajúc však podmienky a skutočnú situáciu, svedčí o zvýšenej aktivite personálu z úseku výkonu väzby smerom k obvineným a určite aj o zlepšení poznania ich problémov.

Autor je ředitel Ústavu pro výkon väzby v Banské Bystrici
e-mail: nosalm@zvjs.sk

Bohoslužba s biskupem Františkem Radkovským

Petra Bělíková
Jaroslav Šásek

Plzeňský biskup František Radkovský v doprovodu hlavní kaplanky VS ČR Květy Jakubalové a jejích zástupců Bohdana Pivoňky a Martina Škody navštívili v červnu Věznici Kynšperk nad Ohří. Sešli se zde s více než stovkou odsouzených ke společné bohoslužbě..

Místem slavnostního setkání se stala svátečně upravená jídelna nedávno zprovozněné ubytovny odsouzených, kde biskup Radkovský pronesl kázání na téma otcovského přijetí navracejícího se syna dle známého podobenství z evangelia Lukášova o marno-

tratném synu a milujícím otci. Připomenul všechny závažné momenty lidských životů ve vztahu k bohu, k sobě samému i ostatním lidem a příležitost k cestě pokání, kde je naprostá jistota přijetí v náručí otcově. Biskup požehnal odsouzeným a za-

městnancům věznice a také místnosti pro pastorační setkávání. Chvilu slavnostního setkání vyvrcholila předáním kapelní bible, která byla věnována kynšperské věznici a odsouzeným v ní.

Podpora duchovních hodnot napomáhá věřícím odsouzeným v procesu změny chování, podmiňujícího jejich selhávání, a pomáhá jim na cestě směřující k morálnímu způsobu života během výkonu trestu i po něm.

Mistr Jan Hus jako vzor

Již dvě desítky let působí kaplan husitské církve Aleš Jaluška ve valdické věznici a snaží se o motivaci vězňů k zodpovědnějšímu přístupu k životu. Inspirací mohou být i významné církevní svátky, jako je například vzpomínka na mučednickou smrt Mistra Jana Husa.

Odsouzený Ivan Simroth dlouhodobě dochází k husitskému kaplanu Jaluškovi, zúčastňuje se vzdělávacích i dalších aktivit vedených kaplanem a svým přístupem je příkladem pro ostatní odsouzené. Proto mu byl přerušen výkon trestu a na několik hodin mu byla v rámci odměny udělena ředitelem věznice vycházka v doprovodu kaplana Jalušky, aby se mohl zúčastnit slavnostní husitské bohoslužby v Hradci Králové. Jelikož je tento vězeň již několik let za mřížemi, byl to pro něho nezapomenutelný zážitek, o který by se rád podělil:

„To, co jsem se o Mistru Janu Husovi dozvídal během školní docházky, zavánělo propagandou, a navíc to bylo

povinné – čili odrazující od touhy dozvědět se o něm a jeho myšlení víc než jen přednášené fráze. Nezajímá mě ani o učení žádné církve. Teprve ve výkonu trestu ve Valdčích mne zájem u výuku angličtiny přivedl k husitskému kaplanovi, který tuto výuku organizoval. Postupem času jsem se začal zúčastňovat bohoslužeb a dalších aktivit, takže jsem se dozvídal o bibli, o vývoji církví i náboženského myšlení a o významných postavách jak křesťanství, tak judaismu či islámu. Nevím, kdy k tomu došlo, ale začal jsem chápat, že víra v boha je pro mne současnou posilou i nadějí do budoucna a že má smysl snažit se žít v souladu s desaterem i blahoslavenstvími. Jak říká náš kap-

Ian Jaluška: Došlo mi, že i mně mluví pán bůh do života a že i pro mne je dobré jeho řeči nepouštět druhým koncem ven z mozku, srdce a duše. Začal jsem se těšit na sobotní bohoslužbu, chodit k přijímání a nestydět se přiznat k víře a modlitbě. Tolik o mně. A teď o husitských bohoslužbách v Hradci Králové: Náš kaplan každý rok žádá vedení věznic o možnost vzít na ně jednoho z nás. Letos přišel s tím, že by se mohl pokusit požádat o krátkodobé přerušení trestu pro mne. Sice jsem nevěřil, že to vyjde, ale zázrak se uskutečnil a já jsem 6. července v 8 hodin opouštěl

věznici a v doprovodu kaplana jel do Hradce Králové, do kostela, v němž měl sloužit biskup Klásek. Bylo nesmírně hladivé, že mne biskup, kterého jsem viděl už za jeho návštěvy věznic, oslovoval jako svého bratra. A navíc mne pověřil čtením prvního biblického textu, určeného pro tuto slavnostní příležitost! Takovou trému jsem měl naposled před maturitou, ale povedlo se mi číst bez koktání. Co říci o zbytku dne? Byli jsme na obědě, zajeli se podívat na roubený kostelík, stojící nečekaně blízko u hlavní silnice, podívali se na Valdice z vršku Zebína i na Lomnici z kopce Tábora.

Před 17. hod. jsem se na vrátnici věznic převlékl z půjčeného civilu do ústavního mundúru.

Ty hodiny venku uběhly strašně rychle a mám z nich v hlavě dost zmatek. Víím však, že mi daly ještě silnější motivaci pro snahu žít v souladu s božími i lidskými zákony. Proč? Prostě proto, že tato snaha přináší do života i do duše klid, který jinak nelze získat. A co na závěr? Poděkovat panu kaplanovi i panu řediteli a všem ostatním za odvahu k důvěře, že nezklamou."

Respekt k profesi toho druhého

Dozorčí služba z pohledu duchovního

Martin Škoda

Tradice mezioborových seminářů má již svou historii. Duchovní, jejichž služba je spjata s vězením, se takto léta setkávají na společných seminářích s různými profesemi ve vězeňské službě. Cílem těchto setkání je nejen prostá výměna zkušeností a vzájemné meziprofesionální porozumění, ale i práce ve skupinách na určité téma, jejíž výstup pak slouží jako podnět pro vedení vězeňské služby i jako možná zpětná vazba.

Jelikož jsem na seminář přicestoval s delegací polských kaplanů, zaneprázdněn částečně ještě jinými povinnostmi, nezúčastnil jsem se letos poprvé přímo práce ve skupině. Měl jsem však možnost, možná právě díky tomu, lépe porozumět celkové atmosféře semináře a debatovat s účastníky během různých neplánovaných setkání. Na těchto seminářích si totiž osobně nejvíc cením vzájemné důvěry účastníků, která se odráží především v otevřenosti během vlastního jednání.

Velice mile mě překvapila vzájemná úcta a respekt ke druhé profesi u všech účastníků. Nezaznamenal jsem ani skryté narážky či sarkastický humor jedněch vůči druhým, které by se jistě by u tak rozdílných přístupů k pojetí služby daly očekávat. Naopak se zde projevil zájem o pochopení přístupu toho druhého. V jednom z výstupů práce ve skupinách zaznělo společné resumé v tom duchu, že dozorcí i duchovní navzájem vidí smysl práce toho druhého. Jestliže práce dozorce vyžaduje díky uniformě spíš univerzální, jednotný přístup ke služ-

bě, povaha práce s vězni nutně vyžaduje i individuální přístupy, které přináší služba duchovních. Ty se však mohou uskutečňovat spolehlivě jen v bezpečném prostředí, kde platí řád, a tak je práce dozorců nezastupitelná. Pro nás duchovní vyplynulo ze setkání více věcí, ale co mě zvláště zaujalo, bylo konstatování, že duchovní by měl být nositelem naděje pro všechny a důvěryhodnou osobou, za kterou se dá v případě potřeby dojit. Právě skutečnost „být k dispozici“ je jedním z atributů služby duchovního.

Respekt k profesi toho druhého

Duchovní služba z pohledu dozorce

Petr Bušta

Letos v květnu jsem se zúčastnil unikátního semináře na téma „Duchovní služba z pohledu dozorce a dozorčí služba z pohledu duchovního,“ konaného v zotavovně vězeňské služby v Přední Labské. Výjimečný byl tento seminář již v tom, že se dosud nic podobného nekonalo. Obě povolání, dozorcí i kaplani, mají sice hodně společného, ale ve vězeňské praxi není tato spolupráce vždycky ideální.

To se projevilo i v atmosféře úvodu semináře, kdy bylo z „obou táborů“ znát určitou nejistotu a otažítost. Ty se ale brzy rozpályly a jednání se naplno rozproutilo. Účastníci byli totiž vyzváni, aby si vybrali téma diskuse, které je jim nejbližší. Měly se vytvořit diskusní skupiny tvořené jak kaplany, tak dozorcí. Brzy začaly padat bariéry, stejně jako pomalu mizela neznalost podstaty opačných profesí. Než diskuse skončila, byla atmosféra

již zcela přátelská a všichni dozorcí najednou věděli, co znamená být kaplanem, a bezpochyby to platilo i naopak. Již proti sobě neseděli jen pánbíčkáři a bengá, ale lidé, kteří pomalu začali respektovat povolání toho druhého. Zjistili jsme, že velkou část vzájemné nedůvěry měla na svědomí právě neznalost práce toho druhého, a to právě pomohl náš společný seminář napravit.

Všehrdská olympiáda 2010

Oddělení výkonu trestu Věznice Vše-
hrdy každým rokem pořádá sportovní
klání s názvem Všehrdská olympiáda.
V letošním roce se tato akce uskuteč-
nila 19. a 20. června 2010. Letošní
olympiáda se konala první den pro
mladistvé odsouzené a druhý den
pro dospělé. Závodů se zúčastnilo 35
mladistvých a 18 dospělých odsou-
zených. Sportovci se utkali ve šplhu
na laně, ve skoku vysokém, ve skoku
dalekém z místa, v běhu na 60 me-

trů, v běhu na 1000 metrů, ve vrhu
koulí a ve štafetě na 4 x 200 metrů.
Nejlepších výkonů dosáhli mladiství
odsouzení ze třetí ubytovny přízemí.
Nedá se říci, že by dospělí vězňové
byli horší, ale mladiství si přeci jenom
vedli o něco lépe. Atmosféra celého
závodu byla od začátku velmi bouř-
livá.

Všehrdská olympiáda byla dříve sou-
těží určenou pouze pro mladistvé.
Klesající atraktivitu atletiky a výkon-

nost mladistvých odsouzených pořá-
datelé již před lety celkem úspěšně
kompenzovali otevřením soutěže
i pro dospělé. Protože lehká atletika
již opouští školní osnovy, tak mizí
i ze všeobecného povědomí mládeže.
Naším odsouzeným se tento trend
pochopitelně také nevyhýbá. Ať již
budou příští olympiády vypadat jak-
koli, je jasné, že udržet nastavenou
laťku bude rok od roku náročnější.

brv

Zaměstnanci proti odsouzeným

v nohejbalovém turnaji

V srpnu se ve Věznici Drahonice ko-
nala zajímavá sportovní akce. Druž-
stvo odsouzených vyzvalo zaměst-
nance ke konfrontaci na sportovním
kolbišti. Konkrétně na nohejbalovém
kurtu. Již v loňském roce se podobná
akce uskutečnila a podpořila tak sna-
hu zaměstnanců věznice o co mož-
ná nejvyšší organizovanost volného
času odsouzených a tím tlumení stre-
sových faktorů vznikajících v souvis-
losti s přeplněností věznice.

Vyzývací pohár, jak byl tento nohej-
balový turnaj nazván, se uskutečnil
ve středu 18. srpna na vězeňském
hřišti. Počasí sportu přálo, a tak bylo
možné pěkný antukový kurt v are-
álu věznice náležitě využít. Turnaje
se zúčastnily dva týmy zaměstnanců
a dva týmy odsouzených. Tato muž-
stva zvítězila v kvalifikačním turnaji,
kterého se zúčastnilo osm trojic od-
souzených. Družstvo zaměstnanců
chtělo tentokrát oplatit odsouzeným
porážku z loňského ročníku, ale to se
opět nepodařilo. Ve finále i v zápase
o třetí místo oba týmy zaměstnanců
podlehli a vítězem se tedy znovu sta-
lo mužstvo odsouzených. Další druž-
stvo odsouzených skončilo na třetím

místě, a zaměstnanci se tedy museli,
podobně jako loni, spokojit se sudý-
mi místy – s druhým a čtvrtým. Celý
turnaj sledoval se zájmem ředitel
věznice a celý turnaj nakonec vyhod-
notil a předal ceny vítězům.
Příprava podobných akcí i jejich re-
alizace je v současné době pro pra-
covníky věznice vzhledem ke zmiňo-
vané přeplněnosti poněkud složitější
než jindy, ale všichni jsou si vědomi,
že jejich prvořadým úkolem je udr-
žet věznicu v bezproblémovém chodu
a zabezpečit klid a pořádek mezi od-
souzenými.

hyk

Mistr republiky slouží ve Všehrdech

Bronislava Vetešníková

Miroslav Červenka

Aktivně se účastníte různých střeleckých soutěží, a proto jste se asi zasadil o uspořádání podobné soutěže i ve Všehrdech...

Je to tak, letos se koná už druhý ročník. Navíc v březnu pořádáme turnaj Všehrdský střelec, což je spíše mířená střelba. Máme k dispozici krytou střelnici s délkou 50 metrů, a tak jsme se rozhodli na podzim uspořádat další soutěž s náplní spíše praktických střeleckých disciplín. To zahrnuje například střelbu na sklopné železné terče, na otočné terče s rukojmím a podobně.

Letos jste se zúčastnili spolu s dalšími kolegy z vězeňské služby mezinárodní střelecké soutěže na Slovensku. Jak to probíhalo?

Zúčastnili jsme se Přeboru ZVS Slovenské republiky ve střelbě ze služebních zbraní. Slovenští kolegové jsou ve střelbě o velký kus před námi, protože jejich výcvik i soutěže jsou zaměřené na praktické užití zbraně v praktických situacích. Přebory jsou organizovány a hodnoceny podle pravidel praktické střelby IPSC, což znamená střelbu za pohybu na různé typy terčů z různých pozic a vzdáleností. Z důvodu stále se opakujících vítězství družstva VS ČR v minulých letech jsme zařazeni do kategorie hostů. Tam proti nám soutěžila družstva střeleckých instruktorů policejní zásahové jednotky, instruktoři speciálních armádních jednotek, střelci z Polska a Maďarska. V soutěži družstev jsme se i v této konkurenci umístili na druhém místě.

Nereprezentujete pouze vězeňskou službu, ale od roku 1999 se jako člen reprezentačního družstva České republiky věnujete i akrobatickému létání...

Na Mistrovství světa v letecké akrobacii kluzáků v roce 2007 jsem získal bronz za povinnou sestavu. V roce 2008 jsme získali titul mistra Evropy

v družstvech. V roce 2009 na Mistrovství světa v letecké akrobacii kluzáků to byla stříbrná medaile za tajnou sestavu a stříbrná medaile za družstva. No a letos jsem získal titul mistra ČR v motorové akrobacii a stříbro z akrobacie kluzáků 2010. Poslední byla zlatá medaile na mistrovství Evropy ve Finsku za volnou sestavu.

Mimo soutěž na Slovensku jste absolvoval i několik soutěží na domácí půdě, s jakým výsledkem?

Nenechám si ujít soutěže z ostřelovačské pušky neboli ve střelbě z velkorážné pušky s puškohledem na mizivé cíle jak se ta disciplína správně jmenuje, a to s těmito výsledky: 2007 titul mistr ČR dvojice i jednotlivci, 2008 titul mistr ČR dvojice i jednotlivci, 2009 titul mistr ČR dvojice, 4. místo jednotlivci a 2010 titul mistr ČR dvojice, 2. místo jednotlivci.

V září se ve Věznici Všehrdy uskutečnil sportovní přebor s názvem Všehrdská bojovka. Zúčastnili se ho střelci z různých bezpečnostních sborů a jejím hlavním organizátorem je Miroslav Červenka, který se velmi aktivně podobných soutěží účastní. Ať jsou již pořádány Vězeňskou službou České republiky či jinou ozbrojenou složkou. Miroslava Červenky jsme se proto zeptali na okolnosti vzniku této soutěže.

npor. Mgr. Miroslav Červenka

(1970), u VS ČR od r. 1995, začínal jako strážný, poté působil jako dozorce, VISS, od roku 2005 vykonává funkci zástupce vedoucího oddělení vězeňské stráže pro služební přípravu, v roce 2005 dokončil bakalářské studium na Technické univerzitě v Liberci, magisterské studium v roce 2007 na Univerzitě J. A. Komenského v Praze, obor andragogika, v roce 2007 mu byla generálním ředitelem Vězeňské služby ČR udělena Čestná medaile VS ČR.

Strážný Vazební věznice České Budějovice Pavel Hulák se umístil na prvním místě Mistrovství Čech v benchpressu s postupem na Mistrovství České republiky. Zde se umístil v kategorii do 110 kg na čtvrtém místě.

Co je to vlastně benchpress?

Jedná se o jednu z disciplín silového trojboje. Je zaměřena na sílu hrudníku a jde o nejpobulárnější disciplínu v celém trojboji. Dá se v ní soutěžit i samostatně.

Jaké jsou ty další?

Soutěží se v dřepu, benchpressu a mrtvém tahu.

Jak dlouho se tomuto sportu věnujete?

K trojboji mě přivedl kamarád Jan Pinc, který mi jednotlivé disciplíny předvedl. Nadchlo mě to a od té doby trénuji. Závodně se trojboji věnuji od roku 2002. Jsem členem nejlepšího oddílu v republice - Oddílu silového trojboje TJ Sokol Nymburk, kde mám motivaci i zázemí pod vedením Miroslava Vacka. Než jsem se začal věnovat činkám, vyzkoušel jsem většinu klukovských sportů: judo, karate, skákal jsem s padákem a také jezdil vodní slalom.

Co všechno takový trénink vyžaduje?

Trénovat chodím 3x týdně, vždy 2,5 - 3 hodiny. Mimo to se kondičně věnuji pěší turistice a cyklistice - zde mám za partnera manželku. Nejde však jen o posilování a kondiční cvičení.

V českobudějovické věznici mají mistra Čech v benchpressu

čení. Nedílnou součástí jsou správné stravovací návyky. Často a rád hodně jím. Základ tvoří kvalitní bílkoviny a cukry, ale mám rád i kuchyni své manželky a maminky. Nemusím se bát, že kila naberu, mám rychlý metabolismus. Tenhle sport je náročný jak fyzicky, tak psychicky. Musím poděkovat svým nadřazeným a kolegům, kteří mne podporují a vycházejí mi maximálně vstříc. A také rodina mi vytváří pohodu, která je pro sport nezbytná.

Jaké máte výkony?

Ve dřepu 245 kg (ale v mé kategorii dávají i přes tři sta), v benchpres-

su 222,5 kg a mrtvý tah 250 kg. V trojboji mám první výkonnostní třídu a v benchpressu mistrovskou výkonnostní třídu.

To svou manželku můžete do slovně nosit na rukou.

Živá váha je něco jiného, ale manželku do postele odnesu rád.

A sportovní plány?

Mým největším přáním je dostat se na světové policejní hry. V České republice je to hlavně otázka peněz - v jiných státech účast sponzorují, u nás zatím bohužel ne.

vak

Gabriela Šafářová

Nota 2010

Mezi pěti hudebními skupinami, které vystoupily na letošním osmnáctém ročníku Festivalu folkové a country hudby ve Rtni v Podkrkonoší se představila i hudební skupina odsouzených z Věznice Odolov Jarda Hušek a spol..

Může se zdát, že účast na takové akci je příliš velkým soustem pro amatéry seskupené v proměnlivém složení, jak už to vlivem různých dlouhých uložených trestů odnětí svobody ve věznicích bývá, ale kapela obstála a posluchačům se její vystoupení líbilo. Ocenili nejen slušnou úroveň vystoupení, ale také její autorský základ: všech 11 povedených písniček, které na festivalu zazněly, napsal odsouzený Jaromír Hušek.

Město Rtně v Podkrkonoší díky blízkosti Věznice Odolov má s místními vězni dobré zkušenosti. Někteří z nich totiž vykonávají různé prospěšné práce pro město a jiní se alespoň účastní fotbalových utkání s mužstvem Draci Odolov. Představení hudební skupiny tak přineslo nový rozměr a přispělo k posílení pozitivního obrazu věznice v očích veřejnosti. I když nešlo o první vystoupení hudebního kroužku, protože ten má za sebou již několik koncertů pro odsouzené ve věznici, vystoupení na této scéně bylo mimořádné a všem zúčastněným přineslo zajímavou životní zkušenost.

Zrcadlo jako nástroj

teroru i vykoupení

Jan Lukavec

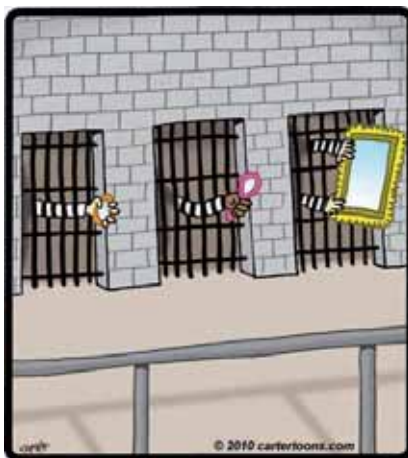
„Představ si, že bys žil ve světě, kde nejsou zrcadla. Snil bys o své tváři a představoval si ji jako vnější odraz toho, co je uvnitř tebe. A potom, až by ti bylo čtyřicet, někdo by ti poprvé v životě nastavil zrcadlo. Představ si ten úlek! Viděl bys úplně cizí tvář.“

Tuto vizi světa bez zrcadel předestřel Milan Kundera ve svém už zmiňovaném románu *Nesmrtelnost* a vnímá ji jako nadmíru lákavou představu. I uprostřed nejrozvinutější civilizace ale existují prostory, kde lidé k zrcadlům skutečně nemají přístup: například vězení. Podle Aleše Kýry, vedoucího Kabinetu dokumentace a historie Vězeňské služby ČR, „zrcadla v 19. století ani v období mezi dvěma světovými válkami či v průběhu druhé světové války nebyla poskytována nebo ponechávána vězňům na celách.“ Holení a střihání vlasů podle něj „prováděli holiči z řad vězňů a ke každodenní úpravě vlasů byl vězněným mužům i ženám ponechán pouze hřeben. Nelze však vyloučit ponechání vlastních zrcátek osobám v soudní vazbě nebo tzv. politickým provinilcům v letech 1849-1939 v ojedinělých případech, o kterých rozhodoval ředitel věznice.“

Zcela zvláštní působivost ale nepřítomnost zrcadel ve 20. století získávala ve věznicích a koncentračních táborech, které pro ty, kdo byli považováni za protivníky, zřizovaly totalitní režimy. Princip, jak zde zacházet s vězni, byl všude podobný, takto jej například zachycují autoři popisující „vstupní rituál“ koncentračního tábora v Osvětimi: „Vězni procházeli řadou místností, z nichž každá sloužila přesnému účelu. Do tohoto labyrintu vstoupil zadržený občan, poté byl zaregistrován, potetován, obrán o všechny majetek, vydezinfikován, oholen a na konci dveřmi, vedoucími přímo k bráně s nápisem *Arbeit macht frei*, vyšel vězeň v pruhovaných šatech. Svědectví těch, kteří přežili, dokazují, jak zdrcující účinek měl tento rituál, jako by to byl jakýsi ponižující křest před vstupem do království smrti.“ Důsledkem pak byl stav, kdy „druhý člověk nebyl individuum, jehož historii člověk znal, nebyl protějškem, nýbrž někým od vedle. Masa brala druhým tvář a nedávala jednotlivcům možnost vztahovat se k druhým, a tedy ani k sobě.“

Jedním z autorů, kteří nacistickými koncentráky prošli, byl Robert Antelme (1917 - 1990), za 2. světové války účastník francouzského hnutí odporu, po dopadení vězněný v Buchenwaldu a Gandersheimu (kromě jiného také manžel Marguerite Durasové). Jeho kniha *Patříme k li-*

dem (1947) byla do češtiny záhy, i když velmi nepodařeně, přeložena, ale jinak u nás rozhodně nepatří ke známým spisovatelům. V zahraniční literatuře o této problematice nicméně patří k často citovaným autorům, zmiňme alespoň knihy *Řád teroru: koncentrační tábor* (Wolfgang Sofsky) nebo *Interrupting Auschwitz: art, religion, philosophy* (Josh Cohen). Antelme v knize vzpomíná na přítele, jemuž se po bombardování v Buchenwaldu podařilo najít zrcátko a na to, jaký neskutečně velký zájem to vzbudilo u ostatních vězňů: „Váhá, nežli zrcátko, vytáhnout, protože pak se na něj vrhnou a chtějí si je vypůjčit. Lidé se chtějí na sebe podívat. Když jsem měl zrcátko naposledy

v ruce, bylo to dlouhý čas poté, co jsem se na sebe posledně podíval... Zprvu se mi objevil jakýsi neznámý obličej...“ Také Antelme popisuje odlidštění, kterému vězni podléhali: „Protože tedy naše tvář ve vztahu k SS byla nejen zbytečná, ale nechtěně mohla být i nebezpečná, každý z nás se snažil, aby popíral svou vlastní tvář, čímž jsme byli ve shodě s SS... Neboť i ve vztazích vězňů mezi sebou byla tvář zatížena touto neexistencí, téměř se touto neexistencí stala. To, co bylo jednomu na druhém nápadné, byly stejné pruhované kazajky, stejné ostříhané lebky, pokračující hubnutí a stejný rytmus života, to, že šlo v podstatě pouze o kolektivní a anonymní tvář. Odtud jakýsi druh druhého hladu, který nás všechny pudil, abychom se snažili znovu najít se pomocí kouzla zra-

dla znovu. Držel jsem svůj obličej v zrcadle. Bez krásy, bez ošklivosti byl oslnující. Esesácká držka se jevila ničím vedle tohoto obličeje. A tvář spoluvězňů, kteří se postupně přicházeli se na sebe dívat, zůstala omezena na vzhled určený esesáky. Jedině tvář v zrcadle byla odlišná. Jedině ona chtěla vyjádřit něco, co se zde nedalo obdržet. Tento skleněný střep otvíral fatu morganu... Avšak člověk se musel zrcadla vzdát a podat ho dalšímu, jenž už na něj žádostivě čekal. Stáli jsme frontu na tento kousek osamělosti. A zatímco člověk měl v ruce svou osamělost, ostatní ho už utiskovali.“

Zrcadla jako nástroj teroru

Promyšlené pokusy o odnětí vlastní identity a individuality v ruských lágrech obsáhle popsala Olga Adamova-Sliozbergová (1902 - 1991), vystudovaná ekonomka, jejíž muž byl roku 1936 popraven a ona byla záhy nato zatčena a pak až do roku 1954 opakovaně vězněna: „Neměly jsme rodinu, neměly jsme knihy, žily jsme ve špině, smradu, tmě, snášely jsme ponižování, v lázni byl mužský personál, a když jsme protestovaly, vedení si nás dobíralo a odpovídalo: Vám už to může být úplně jedno.“ Setkání se zrcadlem se u ní jako by bylo vhlédem do budoucnosti prostřednictvím magického zrcadla. Ovšem tvář zestárlé ženy, připomínající její matku, není virtuální, je opravdu skutečná, protože za tři roky strávené ve vězení zestárla tolik, jako by to byly desítky let (je to vlastně převrácení častého folklorního motivu hrdiny, který v magickém prostoru, třeba vnitřní síni v hoře Blaník, stráví desítky let a přitom vyjde ve stejném fyzickém stavu a se stejnou vizáží, s jakou vstupoval dovnitř): „Neviděly jsme se více než tři roky. Reagovaly jsme jako každá normální ženská. Když jsme uviděly zrcadlo, vrhly jsme se k němu. Přiběhla jsem k zrcadlu a nemohla poznat, kde jsem v tom davu já. A tu jsem uviděla unavené a utrápené máminy oči, její prošedivělé vlasy, známou smutnou vrásku kolem úst... To jsem byla já. Stála jsem s otevřenou pusou a nemohla

uvěřit, že už nejsem ta mladá žena, kterou na ulici oslovovali slečno, ale tato stará smutná žena, co vypadá na čtyřicet. Vběhly jsme do lázně a snažily se ukořistit škopek... Ale ještě dlouho jsem vzpomínala na smutnou unavenou tvář s šedivými vlasy, která na mě vykoukla ze zrcadla, a snažila jsem se přivyknout myšlence, že jsem to já."

Zaznamenány jsou samozřejmě i další zmínky o věznicích bez zrcadel, třeba Marie Švermová vzpomínala: „K soudu mě převlékli do civilních šatů, uniformované estébáčky mi dokonce upravovaly vlasy. Nevím, jak jsem vypadala, zrcadlo jsem neviděla už dva roky." Někteří absenci zrcadel ve vězení nahrazovali zrcadlíci se hladinou vody ve džbánu, jak vzpomínal komunistický vězeň Luboš Jednorozec; jiní alespoň okenními skly, jak zaznamenala žena uvězněná nacisty: „Jste úplně nahé, stojíte tu jen tak – a mnohé ostříhané. Pro některé to byl kupodivu šok... Viděla jsem dvě statečné francouzské odbojáčky, které při mučení neprozradily jediné slovo, jedinou slabiku, ale tady hořce plakaly, když v okenním skle spatřily své holé hlavy. Zrcadlo jsme samozřejmě neměly. Bylo to jako další krok ke ztrátě lidskosti." Někdy byli ale naopak vězni – právě po svém ostříhání – ponižujícímu pohledu do zrcadla vystavováni záměrně: „Když jsem přišla do sprch, řekli: Podívejte se do zrcadla. Když jsem se do něj podívala, ostříhali mi vlasy. Dohola. Mysleli si, že budu brečet. Já se ale smála. Když jsem se viděla v zrcadle. Dozorkyni popadl vztek. Hned jsem jednu dostala karabáčem na psy."

Téma chybějícího zrcadla v nacistickém koncentráku tvoří jeden z významných motivů románu *Zloděj kufrů* od nacistického vězně Arnošta Lustiga. Hlavní hrdina knihy usiluje o získání zrcadla pro svoji přítelkyni: „Lámal si hlavu, jak by opatřil zrcadlo pro Markétu. Mimochodem si postěžovala už v karanténě, že nikde, ani na záchodě není zrcadlo. Prošel už Terezín jako pátrací pes, ale nikde ho neměli, jediné u vysloužilých důstojníků. A Markéta zrcadlo potřebovala, jako ho potřebují děvčata." Všechny pokusy jsou ale neúspěšné a Markéta nakonec umírá bez toho, aby ještě naposledy mohla spatřit vlastní tvář. V souvislosti s Terezínem jen na okraj uvedme, že před návštěvou Červe-

ného kříže byla v Malé pevnosti, kde fungovala policejní věznice gestapa, vybudována tzv. holírna – řada umyvadel se zrcadly. Podle Vojtěcha Bldiga, vedoucího historického oddělení Památníku Terezín, byla holírna jedním z míst, která byla připravena pro případné předvedení zahraniční delegaci, která navštívila ghetto. Protože však delegace neprojevila o návštěvu věznice zájem, k praktickému využití těchto prostor nedošlo. Po skončení návštěvy pak měli vězni do holírny přístup, i když jen nepravidelně a ne všichni, a zrcadla tedy mohli používat (zatímco Lustig psal o životě v ghettu Terezín) – to ovšem na nelidskosti tamního prostředí samozřejmě nic nemění.

Zrcadla dnes pro každého

V porovnání s tím dnešní vězni mají přístup k zrcadlům skoro neomezený, a to minimálně od roku 1965, kdy musela podle A. Kýra doba stanovená pro osobní hygienu umožňovat „řádné ranní a večerní mytí odsouzených, pravidelné holení a dodržování běžných hygienických zásad". Z toho vyplývá, že k individuálnímu holení odsouzených musely být společné umývárny již vybaveny dostatečným počtem zrcadel, která byla umísťována nad mycí „koryta". Osazování zrcadel nad umývadla

s tekoucí vodou do cel pro obviněné ve výkonu vazby a menších ložnic pro odsouzené ve výkonu trestu bylo zahájeno až v roce 1994 na základě nových předpisů pro výkon vazby a trestu odnětí svobody. A podle Jiřího Dolejšího, tiskového mluvčího Vazební věznice Praha-Pankrác, dnes omezení platí jen u osob, na které jsou uvalena bezpečnostní opatření, u nichž se zvažuje, zda zrcátko vydat, aby nedošlo k sebepoškození nebo napadení spoluobviněného či odsouzeného. Jinak v současné době odsouzení a obvinění mohou mít zrcadla ve všech typech věznice nebo vazbách: „Praxe je taková, že odsouzení mají zrcadla ve společné koupelně a svá zrcátka na celách. Ve vazbě je také společná koupelna, kde je zrcadlo. Zde se většinou zrcátka do cel půjčují od vrchních dozorců." V porovnání s předchozími obdobími prostě skoro přepych. Na druhou stranu se však v soudobých médiích objevují zprávy o turistech, kteří se nechávají (na krátkou dobu) zavřít do vězení: „Dostanou pruhovaný mundúr, prohlédají je, sejmou jim otisky prstů a uvrhnou do cel. Následuje procházka po vězeňském dvorku pod dohledem stráží a za trest temnice bez oken i osvětlení." Možná jde i o jakýsi kunderovský pokus o únik z příliš zjemnělého světa plného obrazů a zrcadel.

Z knihy Jana Lukavce *Zneklidňující svět zrcadel*, kterou připravuje nakladatelství Malvern.

Kundera, Milan: *Nesmrtelnost* : román. Brno : Atlantis, 1993, s. 39

I když tedy třeba Ivan Olbracht napsal knihu Zamřížované zrcadlo, žádným zrcadlem v cele zřejmě nedisponuje, název se pravděpodobně vztahuje na „zamřížované okno“ a na počáteční lehkost a odstup od sebe sama, s nimiž svoje uvěznění prožíval: „Byli jsme dva. Uprostřed vězeňské cely byl člověk a upřímně se smál. A druhý, který stál se založenými rukama opodál, se na něho díval strašně zvědavě, prohlížel si ho s odbornickým zájmem“. (Olbracht, Ivan: *Zamřížované zrcadlo* : [román]. Praha : Sfinx, 1930)

Dwork, Deborah - Van Pelt, Robert Jan: *Osvětim : 1270 až současnost*. Praha : Argo, 2006, s. 351

Sofsky, Wolfgang: *Řád teroru : koncentrační tábor*. Praha : Argo, 2006, s. 167

Antelme, Robert: *Patříme k lidem* : Román. Praha ; Brno : Mír, 1950, s. 65; Sofsky, Wolfgang: *Řád teroru : koncentrační tábor*. Praha : Argo, 2006, s. 344

Jen jeden osud : antologie sovětské lágrové prózy. Lukáš Babka a Radka Bzonková (eds.). Praha : Academia, 2009, s. 140

Jen jeden osud : antologie sovětské lágrové prózy. Lukáš Babka a Radka Bzonková (eds.). Praha : Academia, 2009, s. 123

Amesberger, Helga: *Sexualizované násilí : ženské zkušenosti z nacistických koncentračních táborů*. Praha : BB/art, 2005, s. 92

Ibid. 92n

Lustig, Arnošt: *Zloděj kufrů*. Praha : Odeon, 2008, s. 207

Ruské věznice. Zaplat vstupné a jdi. In <http://aktualne.centrum.cz/clanek.phtml?id=301234>

Analýza dat z pilotního projektu SARPO 1

Doc.PhDr. Jiří Buriánek, CSc., Mgr. Zuzana Podaná (katedra sociologie FF UK)
 Mgr. Michal Petras, Mgr. Jindřich Hůrka, PhDr. Václav Jiříčka (VS ČR)
 Mgr. Marek Netočný, Mgr. Jan Adamus (PMS ČR)

Pilotní výzkum hodnotícího nástroje SARPO 1 (Souhrnná analýza rizik a potřeb, verze č. 1) je unikátním projektem soustředujícím se na identifikaci rizikových faktorů u pachatelů trestné činnosti zejména v souvislosti s jejich podmíněným propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody a případnou recidivou. Tato souhrnná zpráva je stručným souhrnem rozsáhlé závěrečné zprávy, která se zabývala analýzou sebraných dat z pilotáže nástroje. Čtenář v souhrnné zprávě získá základní přehled o proběhlém výzkumu a jeho hlavních výsledcích.

Vývojová pracovní skupina SARPO (VS) vytvořila další potřebné verze nástroje pro celkový systém hodnocení a zacházení s odsouzenými v průběhu výkonu trestu. V současné chvíli probíhají na generálním ředitelství jednání o další fázi a tou je vytvoření elektronického programu (nástroje), jeho odzkoušení v ostré pilotáži a zavedení nástroje po školení a s příslušnou metodikou do penitenciární praxe.

Pilotáž nástroje se uskutečnila ve věznicích a v probačních střediscích v roce 2007 a na počátku roku 2008. Zpracování dat proběhlo ve třech etapách (modulech) v průběhu let 2008 a 2009. V poslední etapě bylo možno využít výsledků kontrolní validizační studie, když byly vyhodnoceny údaje o tom, zda se hodnocené osoby po propuštění osvědčily, anebo naopak selhaly (podzim 2009).

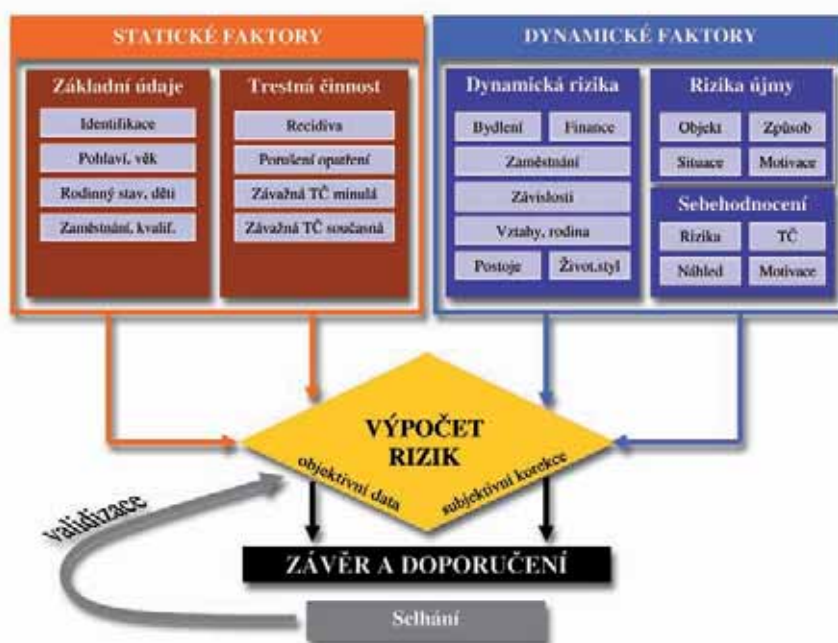
Návaznost i další členění hlavních složek ukazuje obrázek 1.

Výsledky jednotlivých etap projektu byly v závěrečné zprávě spojeny do větších logických celků a doplněny rozsáhlou významnou kapitolou shrnující poznatky z ověřování validity vypočítané predikce rizika. V každé části závěrečné zprávy jsme kombinovali pohled meritorní (prezentaci výsledků) s konkrétními metodologickými poznatky. Metodologická stránka se soustředila na následující cíle:

- posouzení informační hodnoty kvalitativní části výzkumu (s ohledem na možnost dalšího analytického zpracování),
- prozkoumání možnosti vytvářet syntetičtější ukazatele (škály) a hledat alternativy pro výpočet rizik,

Obr. 1

Základní komponenty instrumentu SARPO 1 a mechanismus hodnocení

- ověření možnosti zastupitelnosti i doplnění indikátorů, a na druhé straně redukce některých pasáží,
- celkové posouzení metodologických kvalit nástroje a způsobu jeho užití uživateli,
- poskytnutí zdůvodněných námětů na uvažované úpravy metodiky pro další užití.

Předpokládáme přitom, že další analýzy pilotního souboru osob budou pokračovat i v následujících obdobích, a to zejména po získání vyhodnocení údajů o dalším vývoji pachatelů po delším časovém odstupu.

Nástroj byl konstruován pro potřeby praxe v procesu rozhodování a ovlivňování zejména v oblasti resocializace pachatelů, primárně tedy neplnil

funkci vědecko-výzkumného úkolu. Tomu byla podřízena koncepce metodiky, která obsahuje celou řadu kvalitativních údajů, které plní zčásti též funkce stimulační, kontrolní a validizační. Také konstrukce jednotlivých ukazatelů kladla důraz na snadnost jejich zjišťování, resp. vyplňování. Proto bylo třeba vynaložit značné úsilí na převod získaných údajů do podoby, která umožňuje standardní analytické operace. Výzkum SARPO 1 splnil úlohu pilotního projektu v tom, že ukázal:

- konkrétní praktické přínosy pro hodnotitele a pro jejich resocializační působení,
- nosnost zvolené koncepce instrumentu i strategie řešení projektu,

- potenciál metodiky nabízet širokou škálu často zcela nových meritorních poznatků,
- validitu získaných poznatků a prováděné predikce rizik,
- že umožnil dokončit finální podobu nástroje, která reflektovala připomínky a potřeby hodnotitelů a současně přihlížela k výsledkům analýzy sebraných dat.

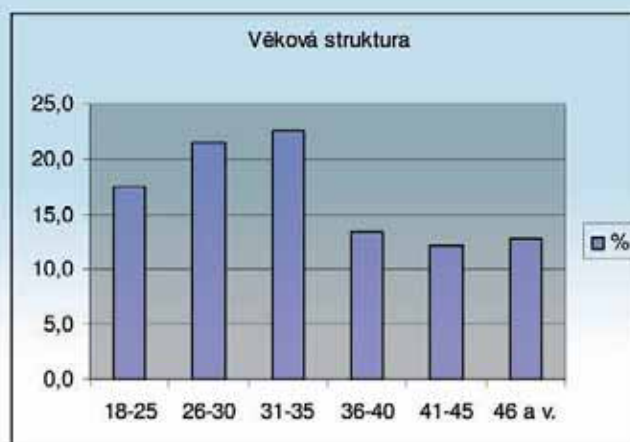
Charakteristiky souboru klientů SARPO 1 a stanovení rizik

Pro pilotní výzkum nástroje SARPO 1 byl stanoven cíl získat hodnocení alespoň 500 osob (370 z vězeňské služby a 130 z probační a mediační služby), což je vzorek již dostatečný pro ověřování kvality a potenciálu nástroje. Výzkum již v této pilotní fázi nabídl nad rámec testování nástroje i celou řadu zajímavých hypotéz o odsouzených, které bude žádoucí v budoucnu ověřovat již s finální verzí nástroje na podstatně vyšším vzorku osob. Výsledný datový soubor SARPO 1 zahrnuje celkem 512 osob, 378 z nich bylo hodnoceno vězeňskou službou (74 %), 134 probační a mediační službou. Hodnocení prováděly kompetentní osoby na základě dokumentace i osobní znalosti pachatele. V hodnoceném souboru převažovali muži (490), ženy (22) tvořily pouhých 4 %. Věková struktura, v níž výrazně dominují lidé do 35 let, se v obou institucích významně neliší. Nad 60 let se objevila jenom 4 hodnocení (viz graf 1).

V našem souboru je většina hodnocených svobodných (58 %), vysoký je také podíl rozvedených (30 %), ženatí či vdané tvoří pouze 11 %. Pokud je k dispozici příslušný údaj, 60 % uvádí existenci nějakého partnerského vztahu. Platí to samozřejmě více u osob v péči probační služby (rozdíl je průkazný statisticky), kde přítomnost partnerského vztahu udávají skoro tři čtvrtiny. Z hlediska vzdělání se z velké části jedná o osoby se základním či dokonce nižším vzděláním (46 %), 9 % je vyučeno, jedna třetina absolvovala střední odborné učiliště a pouze 12 % pachatelů má vzdělání úplně střední nebo vyšší (viz graf 2).

V souboru nacházíme vysoký podíl recidivistů, podíl prvotrestaných činí jen 15 % (viz graf 6). Průměrný věk při spáchání prvního trestného činu je 21 let, v několika případech (4) začala trestná činnost již před patnáctým rokem. Zahájení delikventní kariéry po 40. roce věku je spíše výjimkou. Osoby z našeho souboru tedy zahájily trestnou činnost poměrně brzy, třetina ještě před dosažením zletilosti. Více než 60 % bylo odsouzeno poprvé do věku 20 let (viz graf 4).

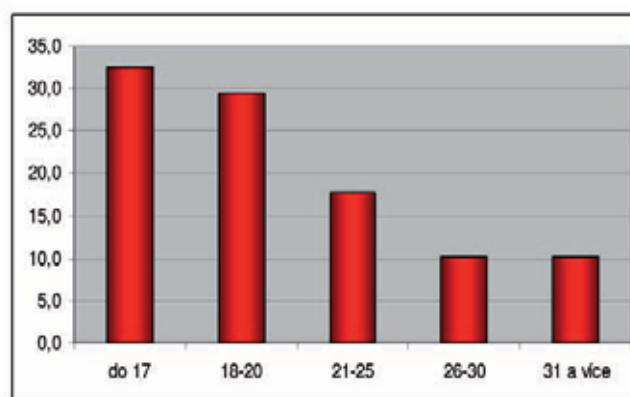
GRAF 1 – Věková struktura souboru

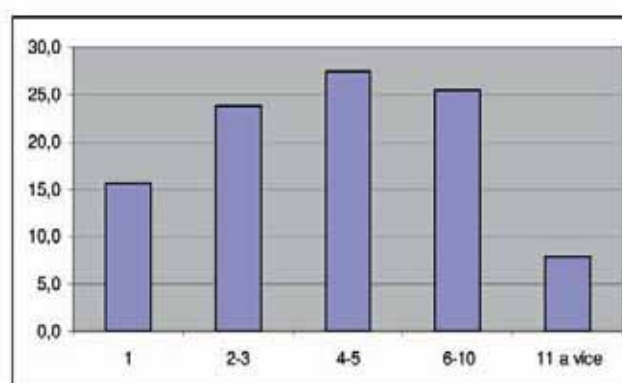
GRAF 2 Složení podle vzdělání

GRAF 4 – Věkové kategorie spáchání prvního trestného činu

GRAF 6 – Struktura podle počtu odsouzení

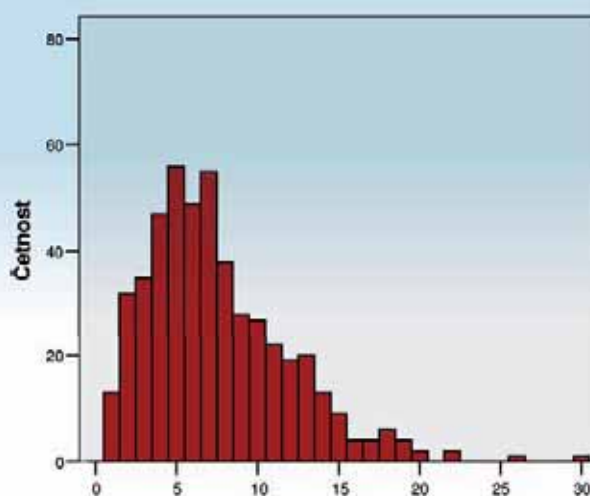
Obě služby se v ukazatelích trestní minulosti (počty předchozích podmínených a nepodmínených odsouzení) mírně liší (u nepodmínených trestů vychází test rozdílů jako statisticky významný) a ukazuje se, že vězeňská služba pracuje s osobami s celkově bohatší trestní minulostí. Podíl zastoupení dalších forem trestu (obecně prospěšné práce a podmíněné propuštění) je srovnatelný, je důležité, že se tyto formy objevují (cca u 40 % případů). Nástroj SARPO pracuje z metodologického hlediska metodami objektivního výpočtu rizika v několika oblastech ve smyslu stanovených algoritmů nebo vzorců, jež byly v počáteční fázi navrženy podle dostupných zahraničních poznatků a po konzultaci s místními experty. Tyto vzorce pak byly na základě analýzy pilotního souboru a vyhodnocení validizace částečně modifikovány. Na údajích o trestní minulosti je založen vzorec pro výpočet statického rizika. Vycházeli jsme z hypotézy o relevanci počtu předchozích odsouzení, přítomnosti závažných prvků v kriminálním chování pachatele (násilí, sexuální motivy a šíření toxikomanie) a skutečnosti porušení některého z dříve uložených alternativních trestů. V průběhu první fáze vyhodnocování dat byl vzorec testován a postupně upravován, redukován byl zejména extrémní vliv faktoru porušení v původním návrhu (viz tabulka 8), který je navíc relevantní pouze pro skupinu osob, jimž byla alternativa někdy uložena.

Distribuce statického rizika na základě modifikovaného výpočtu se blíží tvaru, který bychom u tohoto indikátoru očekávali – má tvar blízký normálnímu rozložení a je pozitivně šikmá, tj. více osob je zastoupeno v pásmu nižšího rizika, s jeho nárůstem pak počty rychleji klesají (graf 16). Oproti původnímu návrhu vzorce došlo k redukci přílišné váhy faktoru porušení, naopak mnohem významnější roli hraje počet předchozích odsouzení a částečně též předchozí násilná trestná činnost (viz tabulka 8). Výhodou tohoto vzorce je také jeho poměrně snadná srozumitelnost a interpretace.

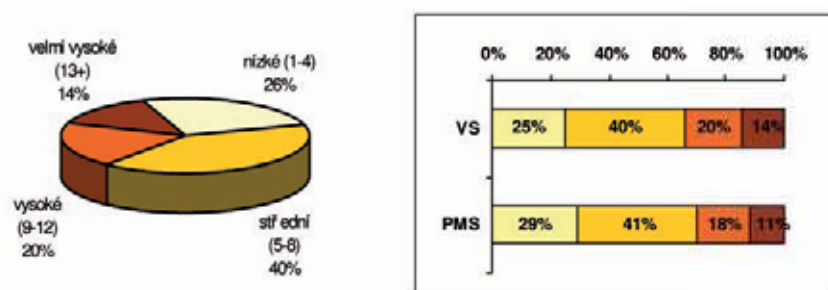
Tabulka 8. Korelace jednotlivých složek vzorce s celkovým výsledkem (Pearsonovo r)

	původní návrh	modifikovaný návrh
počet odsouzení	0,25	0,93
počet porušení	0,92	0,55
počet násilné TČ	0,34	0,46
počet sexuální TČ	0,06	0,16
počet šíření toxikomanie	0,08	0,08

GRAF 16 - Distribuce statického rizika vypočteného podle modifikovaného vzorce

GRAF 18 - Kategorizace statického rizika do pásem a rozložení podle instituce (podle vzorce 3)

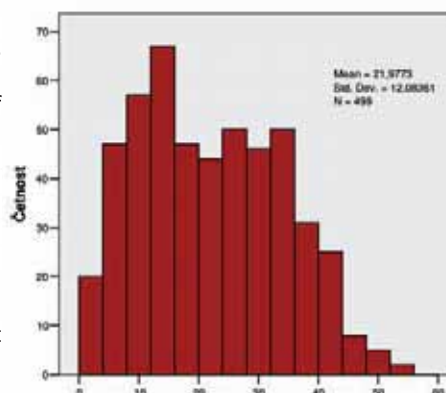

Oddíl Hodnocení rizika újmy představoval čistě kvalitativní část nástroje, jejímž výsledkem byl pravděpodobnostní odhad potenciální újmy na základě obhajitelných a odůvodnitelných argumentů. Na základě vyhodnocení kvalitativních údajů byl navržen soubor relevantních indikátorů a škál pro měření, které v další verzi nástroje umožní kvantitativní analýzu této oblasti. Ověřena byla také možnost konstrukce podrobnější typologie pachatelů.

Dále byl ještě konstruován index rizika vyplývajícího z dynamických faktorů, jenž byl založen na hodnocení šesti oblastí: bydlení, zaměstnání, financí, závislostí, sociálních kontaktů a postojů, chování, myšlení, přičemž v každé oblasti byl stanoven taxativní výčet rizikových faktorů. Do výpočtu vstupovala také souvislost oblastí s předchozí trestnou činností. Tato objektivně zjištěná rizika v jednotlivých oblastech mohla být ještě korigována samotným hodnotitelem, který mohl v omezeném rozsahu snížit nebo navýšit míru rizika podle vlastního uvážení. Tento aspekt nástroje SARPO představuje inovaci oproti stávajícím zahraničním nástrojům a na základě prvního vyhodnocení jej lze doporučit nadále využívat.

GRAF 3.32. Rozložení dynamického rizika s korekcí posuzovatelů

Rozložení celkového dynamického rizika ukazuje graf 3.32 a i zde se prokázal rozdíl mezi distribucemi rizik u jednotlivých typů služby (graf 3.35). Škála dynamického rizika vykazuje dobré vlastnosti jak z hlediska příslušnosti všech oblastí k jednomu rizikovému faktoru, tak i z hlediska reliability, kdy Cronbachovo alfa pro celou škálu dosáhlo hodnoty 0,85 indikující vysokou reliability. Prokázaná závislost mezi statickými a dynamickými riziky může legitimizovat i postupy vedoucí k celkovému vyjádření rizika.

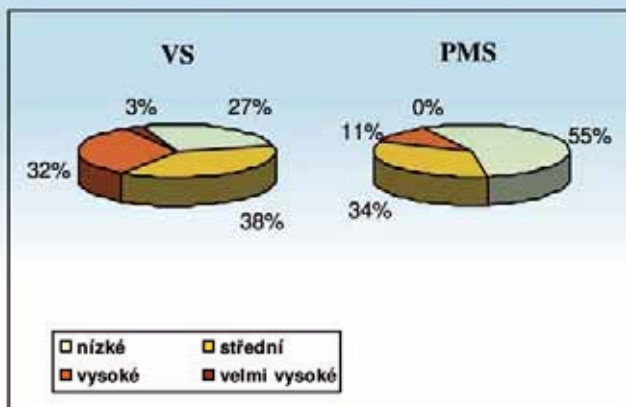
Validita odhadů rizika

Validizační studie, jež sledovala vývoj všech osob hodnocených v pilotním výzkumu po přibližně dvou letech od administrace nástroje SARPO, nabídla vyhodnocení pro oba typy služby. U VS ukazuje situaci graf 4.2. Bylo potvrzeno, že vysoká míra rizika charakterizovala osoby, které byly propuštěny až po odpykání trestu. Je třeba si uvědomit, že při běžném propouštění se na svobodu dostává i část výrazně recidivujících pachatelů. Z klientů PMS byl po dvou letech od hodnocení SARPO již každý pátý znovu odsouzen nebo trestně stíhán (graf 4.10) a téměř u třetiny klientů byl dohled probačním úředníkem hodnocen negativně.

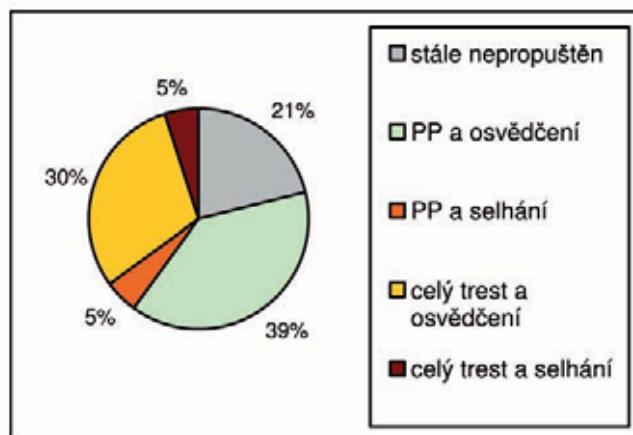
Pro vyhodnocení osvědčení/selhání jsme pilotní soubor omezili pouze na osoby, u nichž již uběhlo alespoň 18 měsíců od propuštění (resp. vyplnění SARPO u PMS), a celkem nám tak do analýz vstupovalo 263 osob. Podíl selhání byl u obou služeb obdobný, cca 22 %. Na základě tohoto souboru jsme provedli opětovnou analýzu výpočtu statického a dynamického rizika a navrhli finální modifikace těchto vzorců. V případě výpočtu statického rizika jsme do vzorce začlenili ještě tři další relevantní faktory – konkrétně věk spáchání prvního trestného činu, intenzitu trestné činnosti (měřenou indexem Copas rate) a skutečnost, jednalo-li se o první odsouzení. Výsledky přináší tabulka 4.25, z níž je zřejmé zlepšení predikční schopnosti nových výpočtů. V tabulce 4.25 jsou také patrné určité rozdíly mezi podsoubory VS a PMS, které mohou být výsledkem mnoha různorodých faktorů: odlišných vlastností skupin hodnocených osob, odlišné definice selhání, malé velikosti souborů, odlišné situace hodnocení aj. Proto bude v další fázi projektu vhodné analyzovat soubory odděleně a pokusit se zjistit pravý zdroj těchto odlišností.

Dále bylo zjištěno, že osoby, které selhaly, vykazovaly v konečném hodnocení rizik významně vyšší průměrné hodnoty. Ukázalo se také, že podmíněně propuštění vykazují nižší míru statického rizika než osoby propuštěné po celém trestu a u podmíněně propuštěných je dohled ukládán osobám s vyšším dynamickým rizikem.

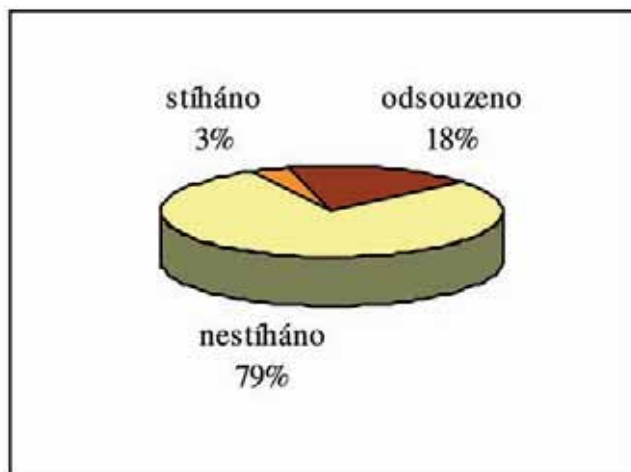
GRAF 3.35. Kategorizace dynamického rizika – třídění podle typu instituce

GRAF 4.2 – Výsledky dosavadního vývoje po propuštění (soubor VS)

GRAF 4.10. Podíl stíhaných a odsouzených osob (soubor PMS)

Tabulka 4.25 (upraveno; spojeno s tab. 4.18). Přehled korelací mezi selháním a ukazateli statického, dynamického a celkového rizika - původně navržené vzorce a modifikované vzorce na základě informací o osvědčení/selhání.

	Původně navržené vzorce (VS+PMS)	Modifikované vzorce		
		Celkem (VS+PMS)	VS	PMS
Statické riziko	0,15**	0,39**	0,47**	0,28**
Dynamické riziko	0,33**	0,39**	0,46**	0,35**
Dynamické riziko - subjektivní	0,33**	0,33**	0,40**	0,24**
bydlení	0,12*	0,15**	0,18**	0,09
zaměstnání	0,28**	0,36**	0,36**	0,36**
finance	0,22**	0,26**	0,30**	0,21**
závislosti	0,22**	0,30**	0,37**	0,17*
sociální kontakty	0,19**	0,29**	0,36**	0,16*
p postoje	0,28**	0,35**	0,43**	0,26**
Celkové riziko	0,26**	N/A^a	N/A^a	N/A^a
N	263	263	161	102

Pozn.: * - signifikantní na $\alpha = 0,10$; ** - signifikantní na $\alpha = 0,05$

^a Při vyhodnocování osvědčení/selhání jsme již index celkového rizika nekonstruovali.

Celkové zhodnocení

Nástroj se osvědčil jako celek obsahově, metodologicky i technicky. Analýza obsahuje řadu návrhů na možná vylepšení či úpravu některých jejich aspektů, které jsou již průběžně zapracovávány do druhé verze nástroje SARPO 2. Konkrétně se jedná zejména o:

- další propracování formuláře na sběr dat a systému jejich nahrávání včetně kontroly logické konzistence a kontroly vyplnění klíčových částí formuláře (nástroje),
- možnost metodiku částečně redukovat,
- možnost posunout některé škály k jemnější diferenciaci a dopracovat je do podoby spolehlivých indexů,
- zjednodušení evidence příčin odsouzení,
- dopracování dotazníku sebehodnocení,
- uzpůsobení (varianty) nástroje SARPO pro využití v různých fázích práce s pachatelem.

Vyhodnocení selhání a osvědčení po 18 měsících u osob hodnocených v pilotním výzkumu SARPO 1 umožnilo testovat a modifikovat škály statického a dynamického rizika navržené v počátečních fázích výzkumu. Výsledky jednoznačně prokázaly relevanci statických i dynamických faktorů pro odhad rizika selhání, a přestože současná analýza je do

značné míry limitována malým rozsahem vzorku, přináší již nyní poměrně solidní výsledky. Lze proto s velkou pravděpodobností očekávat, že v dalších fázích projektu dojde ještě ke zlepšení predikční síly nástroje. Provedené analýzy přinesly zdůvodnění nové konstrukce výpočtu a stanovení hranic rizika v návaznosti na výsledky předběžné validizace. V dalším pokračování projektu pak bude důležité provést opětovnou analýzu pilotního souboru osob po delším časovém období, avšak klíčové budou zejména výsledky dalšího sběru dat s již upraveným nástrojem, které umožní nejen systematictější validizaci našich zjištění, ale

také hlubší analýzu cílové skupiny. Právě formulace meritorních závěrů je zatím obtížnější vzhledem k tomu, že řada poznatků musí být ve snaze o zachování maximální statistické korektnosti relativizována s ohledem na:

- přece jen omezený rozsah získaného vzorku,
- jeho heterogenitu (zjištěné souvislosti neplatí stejně pro podsoubory PMS a VS),
- omezené možnosti realizované validační studie (problém krátkého časového odstupu).

Data nabízejí řadu důležitých poznatků, které mají přesah do praktické oblasti:

- Identifikovaná rizika – přes různé algoritmy jeho výpočtu – naznačují riziko pozdějšího selhání.
- Bohatší a závažnější kriminální anamnéza částečně zvyšuje riziko selhání.
- Předchozí selhání ve formě porušení některého dřívějšího odsouzení (PO, OPP nebo PP) má jen velmi omezenou predikční schopnost, a to jak ke stanovení rizika, tak k případnému selhání. Využitelné by však mohlo být pro odhad rizika selhávání dohledu u osob odsouzených na PPD.
- Častěji a již v kratší době od propuštění selhávají osoby propuštěné po odpykání celého výkonu trestu.
- Podmíněně propuštění bez dohledu (s předpokládanou nižší mírou rizika) méně selhávají a na škále statického i dynamického rizika dosahují v průměru nižších hodnot než ostatní skupiny.
- Dohled je ukládán osobám s vyšším rizikem, což koresponduje s justiční praxí. Oproti PP bez dohledu mají tyto osoby vyšší zejména dynamické riziko, což je pozitivní zjištění, neboť právě v této oblasti může PMS nápravně působit.
- Subjektivní odhady rizik provedené hodnotiteli korespondují s objektivními údaji a mají určitou predikční schopnost, proto lze usuzovat, že aktivní podíl hodnotitelů na práci s instrumentem přispívá k jeho celkové kvalitě.
- Protektivními faktory jsou vyšší vzdělání, vyšší věk, určitou úlohu může hrát i péče o děti, důležitou roli si nadále drží (zřejmě ve vazbě na kvalifikaci) řešení problému zaměstnání, které je předpokladem finanční stabilizace hodnocených osob. Selhání u žen je – alespoň v našem souboru – vzácným jevem.

**Ústav
zabezpečovací detence
a nemocnice
VS ČR v Brně**